ANDROİD
VE
İNSAN

~ Philip K. Dick ~

6:45

Android ve İnsan

Philip K. Dick

Türkçesi:

Murat Karlıdağ

ALTIKIRKBEŞ YAYIN

Kadıköy, 2013

ALTIKIRKBEŞ YAYIN
kü**Ç**ük kitaplar - 005
Android ve İnsan– P. K. Dick
Nisan 2013
Yayın Yönetmenleri
Kaan Çaydamlı, Şenol Erdoğan
Düzelti
Aylin Karagöz
Kapak Tasarımı
Erol Egemen

ALTIKIRKBEŞ YAYIN
bir Kaybedenler Kulübü tribidir.
kadife sk no 22/4 bahariye kadıköy
T: 0216 418 0413
www.645dukkan.com

Android ve İnsan

1972

Çevresine canlılık kazandırmak ilkel insanın eğilimidir. Modern derinlik psikolojisi, yıllardır bizden bu antropomorfik[1] bağdaştırmaları hareketsiz gerçeklikten çekip çıkarmamızı ve bizi çevreleyen durağan nesnelerin üzerine tüm cahilliğimizle yönelerek kendimizden uzaklaştırdığımız yaşam kalitesini içe yansıtmamızı –bir karara varmamızı– ister. Böyle bir içe yansıtmanın bireyin gerçek olgunluğa eriştiğinin göstergesi olduğu söylenir ve bu aynı zamanda sosyal kültürün aksine ancak bir kabilede görülebilecek uygarlığın özgün bir işaretidir. Afrika yerlisinin çevresindekileri bir amaçla, yani aslında kendi içinde varolan hayatla dolu olarak gördüğü söylenir; fakat bu çocukça bağdaştırma ortadan kaldırıldığında aslında dünyanın ölü olduğunu ve hayatın da yalnızca kendi içinde sürüp gittiğini görür. Bu karmaşık düşünce noktasına ulaştığında yerlinin olgunlaştığı veya akıllandığı veyahut bilimsel bir düzlemde düşündüğü söylenir. Ancak insan şunu merak ediyor: Bu süreç esnasında yerli, diğer insanları da maddeleştirmemiş midir? Yani, onları bir şeye dönüştürmemiş midir? Taşlar, kayalar, ağaçlar artık onun için cansız nesneler olabilir, peki ya arkadaşları? Onları da mı taşa dönüştürmüş olur?

Bu, gerçekten de psikolojik bir sorundur. Çözümü sanılandan daha az önemli olabilir; çünkü geçtiğimiz on yılda sorunu olduğundan küçük gösteren ve psikologlarımızın –hatta hiç kimsenin– tahmin dahi etmediği bir eğilime tanık olduk. Psikologların ilkel insanın çevresinde görmekten ürktüğü ve aslında günbegün çevremizi biraz daha fazla ele geçiren şey – insan yapımı makineler, yapay düzenlemeler, bilgisayarlar, elektronik sistemler ve birbiriyle bağlantılı homeostatik bileşenlerden oluşan dünya– canlılık kavramıdır. Çevremiz hem özel hem de en temel düzeyde bizi andıran yöntemlerle gerçek manada canlanıyor ya da en azından yarı canlı bir hale geliyor. Norbert Wiener tarafından dile getirilen ve önemli bir bilim dalı haline gelen Sibernetik, makineler üzerinde yapılan bir çalışmanın insan davranışlarının doğası hakkında önemli bilgiler sunduğuna dair ortaya

attığı bakış açısıyla makine ve insan davranışları arasında geçerli kabul edilen benzerlikler bulmuştur. Örneğin Grey Walter'ın sentetik kaplumbağalarından birinde iki ayrışık yönelim[2] eşzamanlı olarak oluştuğunda sersemletilmiş kaplumbağalardaki anlaşılması güç davranışı şaşırtıcı bir şekilde göstermektedir. Böylelikle makinelerde karşılaşılan sorunların neler olabileceğini inceleyerek insanlarda geçmişte "nevrotik" olarak tanımlanan davranışın iç yüzüyle ilgili yeni ve daha verimli bilgiler elde edebiliriz. Ancak bu örneksemenin bir de tam tersini düşünelim. Mesela –Wiener'in bunu öngördüğüne inanmıyorum– kendimizle, yani doğamızla ilgili bir çalışma mekanik ve elektronik yapıların olağanüstü karmaşık işleyişleri ve arızlarının içyüzüne dair yeni bilgiler edinmemize olanak sağlar mı? Başka bir deyişle –burada söyleyeceklerimi özellikle vurgulamak isterim– kendimizle ilgili öğrendiklerimizden yola çıkarak yaptığımız kıyaslamalarla bizi saran yapay dış çevre hakkında bilgi edinebilmemiz, nasıl ve ne amaçla davrandığını ve nelere bağlı olduğunu anlamamız artık mümkündür.

Makineler gitgide insana daha benzer bir hal alıyorlar, nedir, Wiener'in gösterdiği gibi insan davranışı ve mekanik davranış arasında bazı anlamlı benzerliklerin olduğu son derece aşikârdır. Fakat en önemlisi de tüm bunlar olurken aslında kendimizi öğrenmiyor muyuz? Kendi yapılarımızı inceleyerek kendimizle ilgili bilgiler edinmek yerine, belki de kendimizin nelerden oluştuğunun içyüzüne bakarak yapılarımızın da neler olduğunun bilincine varmak için çaba harcamalıyız.

Belki de gördüğümüz şey genel insan faaliyetinin ve hareketinin biz insanların inşa ettiği ve çevresini saran şeylerin faaliyet ve hareketiyle kademeli biçimde kaynaşmasıdır. Yüz yıl önce böyle bir fikrin antropomorfik değil, fakat saçma olduğu düşünülürdü. 1750 yılında yaşayan bir insan, bir eşeğin ya da buhar makinesinin hareketlerini gözlemleyerek kendisiyle ilgili ne öğrenebilirdi ki? Buhar makinesinin oflayıp puflamasını gözleyip her defasında belirli bir tipteki genç ve güzel kızlara âşık olmasının ardında yatan nedeni makinenin işleyişinden yola çıkarak anlayabilir miydi? Bu, onun açısından bakıldığında ilkel değil, patolojik bir düşünce tarzı olurdu. Ancak bugün kendimizi girift ve esrarengiz olarak inşa ettiğimiz bir dünyaya dalmış vaziyette buluyoruz. Polonyalı ünlü bilimkurgu yazarı Stanislaw Lem'in kuramlaştırdığı gibi, öyle bir zaman gelecek ki, belki de bir insanı dikiş makinesine tecavüz

etmeye kalktığı için hapsetmek zorunda kalacağız. Olur da böyle bir zaman gelirse, bu adamın gözünü diktiği dikiş makinesinin dişi olmasını umalım. Ve yine umalım ki, on yedi yaşını geçmiş, hatta üzücü de olsa, menopozu atlatmış ve fahişelikle geçinen çok yaşlı Singer marka bir dikiş makinesi olsun.

Bazı öykü ve romanlarımda androidlerden, robotlardan veya simulakralardan (isim önemli değil) bahsetmişimdir; burada söylenmek istenen yapay yapıların insan kılığına girmiş olmalarıdır. Genellikle de kötücül düşüncelerle. Sanırım böyle bir yapının, mesela bir robotun, saf ve iyi bir amacı olsaydı kendini gizleme ihtiyacı da olmazdı. *Şimdiyse* bu durum benim için muğlâk bir hal alıyor. Bu tür yapılar insan hareketlerini taklit etmezler; çünkü *aslında* birçok yönden insan haline gelmişlerdir. Herhangi bir amaç uğruna bizi kandırmaya çalışmıyorlar, belki de hayati parçalarının bozulması, güç kaynaklarının kapanması gibi genel sorunların, fırtınalar, kısa devreler gibi düşman saldırılarının üstesinden gelebilmek amacıyla esasında bizim takip ettiğimiz yolları izliyorlar. Hepimizin gün içerisinde, özellikle güç kaynağında oluşan bir kısa devrenin bütün günümüzü mahvederek günlük işlerimizi nasıl da tamamen aksatabildiğine ve bizi masamızın üstünde duran işi yapmaktan alıkoyduğuna tanıklık ettiğinden eminim.

İnsan görünüşlü robot denildiğinde, tele-tarayıcılı lensleri ve helyum pil kutusu olan ve itip kakıldığında kan kaybeden parıltılı bir robot aklıma geliyor. Metal gövdenin altında bizdeki gibi bir kalp var. Belki bu konuda ileride bir şeyler yazarım. Ya da zaten basılı öykülerde olduğu gibi, kendine "Su neden var?" gibi bir soru sorulduğunda cevap olarak 1. Korintliler'in çıktısını bize veren bir bilgisayar da olabilir. Korkarım yeterince ciddiye almadığım öykülerimin biri, kendisine sorulan soruya cevap verebildiğinde soruyu soran kişiyi yiyen bir bilgisayarla ilgiliydi. Büyük ihtimalle –bu öyküyü geliştirmeyi ihmal ettim– bilgisayar soruya cevap veremeseydi, bu sefer de soruyu soran insan *onu* yiyecekti. Her neyse, kasıtsız olarak, insan ve yapıyı harmanladım ve böyle bir harmanlamanın zaman içinde esas itibariyle gerçekliğimizin bir parçası olmaya başladığını fark etmedim. Lem gibi ben de bunun her geçen gün artarak devam edeceği düşünüyorum. Yine de Lem'in düşüncesini bir inceleyelim: Bir adamın bir dikiş makinesine tecavüz etmeye yeltendiğinde dikiş makinesinin adamı tutuklatıp, hatta biraz da isterik bir halde mahkemede aleyhinde şahitlik yapacağı bir zaman

belki de gelecektir. Bu durum bütün uyarlama fikirlerin başını çekmektedir: haksız yere masum bir adamı suçlayan aklı çelinmiş dikiş makinelerinin yalancı şahitliği, babalık testleri ve elbette istemeden gebe kalan dikiş makineleri için kürtaj hakkı. Acaba dikiş makineleri için de doğum kontrol hapı olacak mıdır? Muhtemelen, önceki fikirlerimizden birinde olduğu gibi, bazı dikiş makineleri hapların aşırı kilo aldırdığından ya da kullanıldıklarında düzensiz dikiş atmalarına sebep olduklarından dolayı şikâyet edecektir. Elbette haplarını almayı unutan güvenilmez dikiş makineleri de baş gösterecektir. Ve son olarak da, montaj hattının sonundaki dikiş makinelerinin rastgele cinsel ilişkinin tehlikeleri hakkında bilgilendirildiği ve öfkeli bir Tanrı –kendisi tıpkı bizler gibi ilahi mucizeler karşısında el pençe divan duran safdil, basit metal ve plastik dikiş makinelerinin gözlerini kamaştıracak düğme delikleri ve süslü iğne işleri yapabilen biridir– tarafından bazı ahlaksız makinelere saçılan zührevi hastalıklarla ilgili ciddi uyarıların yapıldığı Planlı Ebeveynlik Klinikleri de olmak zorundadır.

Sanırım bu konuda biraz patavatsız bir insan oluyorum, fakat konu hiç de alaya alınacak bir konu değil. Elektronik yapılarımız öylesine karmaşık bir hal alıyorlar ki, ne olduklarını kavramak için sibernetik kıyaslamamızı tersine çevirmek ve kendi zihinsel aktivitemiz ve onlara sergilediğimiz davranışlardan yola çıkarak akıl yürütmek zorundayız. Ancak onlara bir amaç ya da dürtü vermek sanırım paranoya âlemine girmek anlamına gelecektir; makinelerin *yaptıkları* bizim yaptıklarımıza benzeyebilir, fakat kesinlikle bizim gibi amaçları yoktur. Makinelerin yönelimleri vardır, onları belirli sonuçları elde etmek ve belirli uyaranlara tepki vermeleri amacıyla inşa etiğimiz için ancak bu bağlamda bir amaçları vardır. Örneğin bir tabanca bir insana zarar vermek, onu hareketsiz kılmak veya öldürmek için metal bir parçayı ateşlemek amacıyla yapılmıştır, fakat bu, tabancanın bu amacı gerçekleştirmek *istediği* anlamına gelmez. Burada bir kez daha Spinoza'nın, bence gerçekten de engin bir kavrayışla, eğer yere düşmekte olan bir taş akıl yürütebilseydi, "Saniyede on metre hızla düşmek *istiyorum*," diye düşünebileceğini anladığı felsefi dünyasına giriyoruz. Özgür irade –yani arzuyu hissettiğimiz ve ne istediğimizin bilincinde olduğumuz zamanlar– belki de yalnızca bir yanılsamadan ibarettir ve derinlik psikolojisi sanki bunu doğrulamaktadır: Yaşamdaki pek çok dürtümüz kontrol edemediğimiz bir bilinçdışından kaynaklanmaktadır. Her

ne kadar “içgüdü” terimi bize uygun olmasa da, bizler de tıpkı böcekler gibi yönlendiriliyoruz. Terim ne olursa olsun, kendi irademizin sonucu olduğunu düşündüğümüz davranışlarımız belki de bizi kontrol ediyor ve bizler bir kristali yaratan güç kadar sabit ve tahmin edilebilir doğanın belirlediği bir hızla yere düşmeye mahkûm olan taşlarız. Her birimiz evrende daha önce görülmemiş içsel yazgısıyla kendini eşsiz hissedebilir. Yine de Tanrı’nın, yani Kozmik Bilim İnsanı’nın, gözünde milyonlarca kristalden ibaret olabiliriz.

Bir de pek hoş olmayan bir düşünce daha var: Dış dünya daha canlı hale geldikçe *bizle*r, yani sözde insanlar, belki de daha önce büyük ölçüde olduğumuz gibi, daha da cansızlaşıyor, yön vermek yerine bir bakıma yapısal yönelimler tarafından idare ediyor ve yönlendiriliyoruz. Biz ve inceden inceye gelişen bilgisayarlarımız belki yarı yolda karşılaşabilirler. Bir gün bir insan, mesela Fred White adında biri General Electric fabrikalarında üretilen ve şaşırtıcı bir şekilde hem ağlayıp hem de kan kaybedebilen Pete Bilmemne isimli bir robota ateş açabilir. Ölmekte olan robot ise ona ateş ederek karşılık verebilir ve Bay White’ın kalbi olan elektronik pompadan yükselen gri duman kümesi onu şaşırtabilir. Bu olay ikisi için de gerçekten önemli bir gerçeklik anı olurdu.

Bu durumda sormak istiyorum: Davranışlarımızda insana özgü diye tanımlayabileceğimiz şey nedir? Yaşayan türler olarak bize özgü olan nedir? En azından şimdiye dek, mekanik davranış ya da daha da genişletirsek böcek davranışı ya da refleksif davranışlar olarak belirleyebildiğimiz şey tam olarak nedir? Buna bir de geçmişte insanlar tarafından sergilenen insan benzeri davranış sonuçlarından ziyade araçlar, aletler haline gelmiş olan ve böylelikle bana *kötü* anlamda makinelerin benzerleri gibi görünen yaratıkları da dâhil ediyorum, ki bu da daha sonra çeşitli şekillerde üzerinde durmak istediğim bir konu. Nedir, bir anlamda biyolojik yaşam ve metabolizma varlığını sürdürüyor, fakat ruh –daha bir iyi terim olmadığı için bunu kullanıyorum– artık yok olmuştur veya aktif değildir. Bu bizim dünyamızda da var, her zaman vardı, fakat böylesine özgün olmayan bir insan hareketi üretimi bugün hükümetlerin ve benzer kurumların teknik bilgisi haline geldi. İnsanların basit kullanımlara indirgenmesi –insanların makine haline gelmesi veya her ne kadar soyut anlamda “iyi” amaçlara hizmet ediyor görünse de– benim hayal edilebilecek en büyük kötülük dediğim durumu oluşturmaktadır: Bu, hayallerine ve düşüncülerine rağmen

gülen, ağlayan, hatalar yapan, yoldan sapıp aptallıklara kapılan, kendisini kısıtlayan sınırlarda gezinen özgür insanın kendi kişisel yazgısına ters düşen bir amacı yerine getirmek için –ne kadar küçük olursa olsun– bir yere bağlandığı anlamına gelir. Tarih ve insanoğlu manipülatif teknikler kullanmış ve kendini bu konuda eğitmiş, araç gereçlerle donatmış ve kendini ideolojik olarak bir yöne yöneltmiştir. Öyle ki, bu araçların kullanımı insanlara geçerli bir hedefi ortaya koymanın gerekli, en azından gerekli metodu gibi gelmektedir.

Bu noktada, kendi döneminin Avrupa'sındaki bir partiyle ilgili Tom Paine'in yorumları aklıma geliyor: "Ölen kuşu unutup tüylerine övgüler yağdırıyorlar." İşte, ben de bu "ölen kuş"la ilgileniyorum. Hal böyleyken, sanırım ölüm olgunluğuna adım atan yeni nesil çocukların kalplerinde tekrar dirilmeye başlayan bu ölüm aslında özgün insanlığın ölümüdür.

Bugün burada bahsetmek istediğim konu işte budur. Bugünün çocuklarına onların dünyaları, değer yargıları hakkındaki umudumu ve inancımı açıkça anlatmak istiyorum. Aynı şekilde, yanlış değer yargılarına, yanlış idollere karşı sergiledikleri vurdumduymazlıklarını ve geçmiş kuşaklara karşı hissettikleri yanlış öfke hakkındaki düşüncelerimi anlatmak istiyorum. Gerçek şu ki –daha önceki metaforuma dönersek– hayatımız boyunca biz ihtiyarları saniyede on metre hızla çeken ve onu *hak ettiğimize* inandığımız "yerçekimi" bu iyi ve güzel çocuklara ulaşamıyor, onları yerinden oynatamıyor, hatta onlara dokunamıyor bile...

Sanki bu çocuklar, en azından çocukların çoğu ya da bazıları, ya farklı bir hızda düşüyor ya da gerçekten hiç düşmüyor. Walt Whitman'ın, "Başka davulcuların ritmine göre yürüyorlar," ifadesi [Bu ifade yanlış alıntılanmıştır, aslında Henry David Thoreau'ya aittir.] belki de kontrolsüz, tartışmasız, sözümona "hakikatlere" karşılık değil, fakat yeni ve içsel, aynı zamanda da gerçekten otantik insani ihtiraslara karşılık düşüyorlar, diye değiştirilebilir.

Gençlik elbette her zaman bu yönde hareket etmiştir: Gerçek şu ki, bu aslında gençliğin de bir tanımlamasıdır. Ancak sanıyorum ki bugün bu son derece acil bir durum, yani ürettiğimiz mekanik yapılarla her geçen ay gitgide, adım adım, daha da kaynaşıyoruz ve bu kaynaşma bir yazar elektrikli daktilosunun fişi çekildiği için yazmayı bırakana dek sürecek; çünkü birileri *yazarın* da fişini çekmiş olacak. Oysa *günümüzde* fişlerini

çekmenin imkânsız olduğu çocuklar da var; çünkü onlar harici güç kaynaklarına elektrik kablolarıyla bağlı değiller. Kalpleri özel, içsel bir anlamla çarpıyor. Enerjileri kalp pillerinden değil, "kabuklarının soyulmasına" karşı neredeyse absürt denebilecek biçimde huysuz, inatçı karşı çıkışlarından kaynaklanıyor. Nedir, sloganlarda anlatıldığı gibi, bu ideoloji ne kadar "iyi" olursa, onları soyut sebeplerin unsurları haline getiriyor ve aslında bütün ideolojiler de böyledir. Geldiğim yer olan Kaliforniya'da böyle çocuklarla bir aradayım ve yapabildiğim ölçüde onların yeni özellikler ortaya çıkaran bu dünyasına katılıyorum. Bu çocukların dünyasını size anlatmak istiyorum; çünkü –eğer şansımız varsa– o dünyadaki bir şeyler, yani değer yargıları ve yaşam tarzı, gelecekteki toplumumuza, ütopyamıza ya da geleceğin karşı ütopyasına tümüyle şekil verecektir. Bir bilimkurgu yazarı olarak elbette sürekli ileriye, yani her zaman geleceğe bakmak zorundayım. Politik ve sosyolojik açıdan hiçbir gücü olmayan hatta Kaliforniya yasalarına göre dahi bir şişe bira ya da bir paket sigara alma, oy verme imkânı olmayan, kendilerini ve toplumumuzu yöneten yasaların ortaya konmasında hiçbir şekilde söz sahibi olamayan veya bu konuda kendilerine danışılmayan oldukça genç bu çocukların kafalarında hatta kalplerinde bir embriyo halinde dahi olsa ortak yarınımızın mevcut olmasını umut ediyorum ve son derece güçlü ve ısrarcı bir şekilde hissettiğim bu muazzam iyimserlik duygusuyla bu umudu size de aktarmak istiyorum. Açıkçası şunu söylüyorum: Eğer yarının dünyasıyla ilgileniyorsanız, hakkında bir şeyler öğrenebilirsiniz ya da en azından *Analog*, *F&SF* ve *Amazing* sayfalarında buna yön veren ihtimalleri okuyabilirsiniz. Aslında bunun orijinal versiyonunu, on altı veya on yedi yaşındaki bir gencin sıradan vakitlerindeki doğal gezinimlerini gözlemlerken de keşfedebilirsiniz. Ya da San Francisco Bay Area'da dediğimiz gibi, onu gözlerken "ne olup bittiğini kontrol etmek için kenti dolaşmaya çıkarsınız." İşte, benim bulduğum da budur. Kaliforniya'da tanıştığım, birlikte yaşadığım, hâlen tanıdığım bu çocuklar, bir yazar ve insan olarak hayatımın bu noktasında benim gelecekteki bilimkurgu romanlarım ve özetlerimdir; geleceğe baktığımda gördüğüm, geleceğe hâkim olduğunu görmeyi büyük bir hevesle istediğim şey budur. Buna karşılaştığım her şeyden daha fazla inanıyorum ve bunun için hayatımı ortaya koyarım. Fedakârlığımın ölçüsü, mücadelesini verdiğimiz bu savaşta, içimizde insana ait olan, köklerimizi oluşturan ve kaderimizin kaynağı olan şeyi muhafaza etmek ve artırmaktır. Yolculuğumuz sadece

yıldızlara değil, aynı zamanda varlığımızın doğasına da yönelmelidir. İster Alpha Centauri, isterse Betelgeuse olsun, önemli olan yalnızca *nereye* gittiğimiz değil, fakat bu kutsal yolculuğa çıkarken kim olduğumuzdur. Çünkü doğamız da bizimle birlikte olacaktır. *Ad astra*; ama *per hominem* (Latince "Yıldızlara doğru, ama insanoğlu olarak," anlamına gelir). Bunu asla unutmamalıyız.

Bununla birlikte, eğer Terran uzay gemisiyle Mars'a ayak basan ilk iki ayaklı canlı, "Buraya beni sağ salim getirdiği için Tanrı'ya şükürler olsun, klik... getirdiği için, klik... getirdiği için, klik-klik... Bu bir bant kaydıdır," dedikten sonra plastik göğüs kafesindeki kablolar karıştığı için alev alıp havaya uçsa gerçekten ürkütücü olurdu. Bu makineden daha ürkütücü olanı ise, Dünya'ya döndüğünde bu makinenin "çocuklarının" Coca-Cola şişeleri ve alüminyum bira kutularıyla birlikte kentsel kirlilik problemini çözmek için geri dönüşüme yollandığını görmesi olurdu. Plastikten, kablolardan ve rölelerden oluşan bu astronotumuz şikâyet amacıyla Belediye Meclisi'ne gittiğinde üç yıllık garanti süresinin dolduğunu ve parçaları artık işlevini yitirdiği için doğum sertifikasının da iptal edilmiş olduğunu sonunda öğrenecektir.

Elbette gerçek anlamıyla bunu ciddiye almamalıyız. Ancak metafor olarak, biraz da geniş anlamda, belki uzaya göndermeyi ve yörüngesinde dönen istasyona yerleştirmeyi planladığımız bu iki ayaklı varlıkları daha yakından ve dikkatle incelememiz gerekebilir. Bu sözde insan mürettebatın uzay istasyonunun parçalarıyla evlendiğini ve aile saadeti içinde sonsuza dek mutlu mesut yaşayacaklarını bundan üç yıl sonra öğrenmek istemeyiz. Tıpkı Ray Bradbury'nin, korkunun pençesine düşmüş Los Angelesli bir vatandaşın kendisini takip eden polis arabasının bir sürücüsünün olmadığını, aracın onu kendi kendine takip ettiğini öğrendiği harikulade öyküsündeki gibi, içimizden birinin o sürücü koltuğunda oturduğundan emin olmalıyız. Bay Bradbury'nin öyküsündeki gerçek korku unsuru, en azından bana göre, kahramanımızı kovalarken kendi yönelimi olan bu polis arabası değil, arabanın içinde bulunan ve her şeyi yutan boşluktur. Burası doldurulmamış bir yerdir. Ortada hayati bir şeyin *yokluğu* söz konusudur. İşte, ürkütücü olan da kâbuslarla dolu geleceğin kıyamet gününü anlatan bu kehanetin ta kendisidir. Ancak ben daha iyimser bir öngörüde bulunuyorum: Eğer bu öyküyü ben yazmış olsaydım, polis arabasının direksiyonunun başında oturan bir delikanlı kurgulardım; arabayı, polis

memuru kafede öğlen yemeğini yerken çalmıştır ve bu delikanlı arabayı parçalarına ayırıp satacaktır. Kendi açımdan kulağa biraz alaycı ve kötü niyetli geliyor, fakat bu haliyle öykü daha iyi değil mi? Yaşamımı sürdürdüğüm Kaliforniya'da polis evinizdeki hırsızlık olayını incelemek için gelip sonra da oradan ayrılırken devriye arabasının lastiklerinin, motorunun ve telsizinin çalındığını görüp karakola otostop çekerek dönmek zorunda kalır, derler. Bu fikir mevcut düzenin bireyleri arasında korku yaratabilir ama açıkçası beni çok eğlendiriyor. İnsanların en bayağı fesatlıkları bile makinelerin en görkemli yönelimlerinden daha üstündür. Sanırım bu, yeni nesil gençliğin bir kısmının da sahip olduğu anlayıştan biri: Arabalar, hatta polis arabaları bile gözden çıkarılabilir ve yerine yenileri konulabilir. Hepsi de gerçekten birbirine benziyor. Yok olduğunda, hiçbir bedele karşın bir eşini yapmanın mümkün olmadığı şey ise aracın içindeki insandır. Hatta ondan hoşlanmasak dahi onsuz yapamayız. Ve eğer bir kez yok edilirse, bir daha geri gelmeyecektir.

Tabii bu insan bir androide dönüştürülürse, yine geri gelmeyecek ve tekrar bir insana dönüşmeyecektir. Yani büyük ihtimalle tekrar insan olmayacaktır.

Dünyamızın çocukları yeni kimliklerini geliştirmek için mücadele ederken bizim taptığımız hakikatlere öfke dolu bir saygısızlık gösteriyorlar, bizim için –"biz" derken mevcut düzeni kastediyorum– tehdit haline geliyorlar. Bununla sadece afişler ve sloganlarla bağımsız topluklarda örgütlenen siyasi açıdan aktif gençliği anlatmıyorum; bana göre ne kadar devrimci olurlarsa olsunlar, tüm bunlar geçmişe indirgemeden başka bir şey değildir. Her çocuğun kendi içinde bulunan ve bizim "onun şeyi" diye tanımladığımız işi yapan içsel özlere işaret ediyorum. Örneğin askeri birliğin önünde yere oturarak yasaları çiğnemeyebilir; onun yasaya saygısızlığı para ödememek için dört genci arabasının bagajında açık hava sinemasına sokmak olabilir. Yine de burada bir kanun çiğnenmektedir. Birinci suçun ardında politik, teorik bir anlam vardır; ikincisi ise insanın kendisine emredileni her zaman yapmak zorunda olmasına açık bir karşı çıkıştır – özellikle de bu emir ilan edilmiş ve yazılı bir sembol haline getirilmişse. Her iki durumda da bir itaatsizlik söz konusudur. Birincisini anlamlı bularak alkışlayabiliriz. İkincisi ise açıkça sorumsuzluktur. Yine de ben ikincide daha mutlu bir gelecek görüyorum. Ne de olsa tarihte yönetici güçlere karşı organize olmuş pek çok halk hareketi vardır. Bu, temelde bir grubun başka bir gruba karşı güç kullanması, yani dışlanmışların

iktidardakilere karşı verdiği bir mücadeledir. Güne değin de bir ütopya oluşturmayı başaramamıştır. Ve sanrım hep de böyle olacaktır.

Daha iyi bir terim olmadığı için android diye adlandırmaya başladığım kavram, daha önce de söylediğim gibi, insanın kendisinin bir araç haline getirilmesine, sindirilmeye, aldatılmaya ses çıkarmaması anlamına geliyor ki, bunun insanın bilgisi veya rızası olmadan bir araç haline getirilmesiyle aynı sonuçları vardır. Ancak bulduğu her fırsatta kuralları çiğneyen bir insanı androide dönüştürmek imkânsızdır. Androidleştirme ilk önce itaat ister. Ama her şeyden önce *öngörülebilirlik* gerekir. Androidleşme, belirli bir durumda belirli bir insanın tepkisinin android yaşam formunun toptan üretimi için kapıların açık olduğunu gösteren bilimsel bir kesinlikle tahmin edilebildiği zaman ortaya çıkar. Eğer düğmesine bastığınızda lambası arada sırada yanıyorsa el feneri neye yarar? Bütün makineler güvenilir olmak için her zaman çalışır durumda olmalıdır. Android de tıpkı diğer makineler gibi programlandığı şekilde çalışmalıdır. Ancak bu konuda gençlere güvenilemez; çünkü güven telkin etmiyorlar. Gerek tembellik ve yetersiz dikkat süresi, gerekse inatçılık ve suç eğilimleri marifetiyle de olsa (güvenilmezliğini göstermek için çocuğun üzerine yapıştırmak istediğiniz yafta ne olursa olsun) iyidir. Her biri temelde şu anlama gelir: Ona ne yapması gerektiğini söyleyebiliriz ama iş onu bu emri yerine getirmesine gelince bütün bilinçaltı komutlar, ideolojik bilgilendirmeler, sakinleştiriciler, psikoterapiler anlamsız hale gelir. O, kamçı şaklatıldı diye zıplamayacaktır. Bu yüzden bizim, yani kireç tutmuş egemen iktidarların işine yaramaz. Bizlerin bu iktidarlara eşlik eden güç ve ödülleri kendimize saklamamız ve çoğaltmamız onu ilgilenmez.

Şimdiye dek çok fazla kandırmaca olagelmiştir. Televizyon, gazeteler –yani bütün o sözümona kitle iletişim araçları– işin dozunu kaçırmıştır. Kelimeler bu çocuklar için artık pek fazla anlam ifade etmiyor, onlar bugüne kadar çok laf duydular. Onlara bir şey öğretemeyiz; çünkü öğrenmelerini sağlayacak merak aşırı büyük, isteklendirme ise gereğinden fazla dikkat çekicidir. Benim de içlerinden biri olduğum, on beş yıl öncesinin anti ütopya[3] bilimkurgu yazarları herkesi baskıyla sıradanlığa ve tektipliliğe ittiğini sezdiler. Ancak bu böyle ortaya çıkmıyor. Arabanın radyosunda Vietnam savaşıyla ilgili resmî görüşü tekrar tekrar yayımlanırken delikanlı yerine bir yüksek frekans (tweeter) ve bir alçak frekans (woofer) takabilmek için hoparlörü söküyor; resmî söylevin tam ortasında hoparlörün

bağlantısı kesiliyor. Delikanlı arabasına ustaca bir hareketle daha iyi bir ses sistemi monte ettiği sırada radyodaki sesin ona bir şeyler anlatmaya çalıştığını fark edemiyor. Delikanlının maharetli sanatkârlığı yalnızca seste bozulma, radyo paraziti ya da tamamen düzeltilmemiş bir frekans eğrisi olup olmadığını görmeye yarar. Zihni, anlık gerçekliklere –mesela hoparlörlere– yönelir ama hoparlörlerdeki *flatuus voci*[4] ilgisini çekmez.

George Orwell'ın *1984* romanında kurguladığı baskıcı toplumun şimdiye kadar iktidar olması gerekirdi. Elimizde bu iş için kullanılabilecek elektronik cihazlar var. Orwell'ın beklentilerini gerçekleştirmeye hazır bir hükümet de var. Güç, motivasyon, elektronik donanım da hazır. Ancak bunların bir anlamı yok; çünkü dinleyen hiç kimse yok ve dinlemeyenlerin sayısı gün geçtikçe artıyor. Benim gördüğüm genç nesil kitap okumayacak kadar aptal, izlemeyecek kadar sabırsız ve bıkkın ve de hatırlamayacak kadar meşgul. Otoritelerin ortak sesi delikanlının üzerinde boşa harcanıyor; çünkü o isyan ediyor. Ancak isyanı teorik, ideolojik kaygılardan değil, sanrım katıksız bencillik diye adlandırabileceğimiz bir duygudan kaynaklanıyor. Ayrıca, eğer itaat etmezse başına geleceği otoriteler tarafından söylenen korkunç sonuçlarla ilgili kayıtsız bir düşüncesizlik durumu da söz konusu. Onu rüşvetle kandırmak da mümkün değil; çünkü istediği şeyi inşa ederek, çalarak ya da başka gizli saklı, dolambaçlı yollarla elde edebiliyor. Onun gözünü korkutamazsınız; çünkü sokaklarda ve evinde o kadar çok şiddete tanık oluyor ve maruz kalıyor ki, artık ondan korkmuyor. Şiddet onu tehdit ettiğinde hemen önünden çekiliveriyor ya da eğer kaçamıyorsa kavgaya giriyor. Polis minibüsü onu toplama kampına götürmek üzere geldiğinde, polisler onu araca tıkıştırırken en az onun kadar umutsuz bir diğer gencin minibüsün lastiklerini bıçakla doğramış olduğunu fark edemiyor. Minibüs hizmet dışı kalıyor. Bu arada lastikler değiştirilirken bir başka delikanlı minibüsün deposundaki bütün yakıtı modifiye Chevrolet'sine yüklemek için hortumlamış ve çoktan gaza basıp uzaklaşmıştır bile.

Bu son derece ürkütücü teknoloji toplumu bizim rüyamızdı, hatta gelecek hayalimizdi. Bu dehşet verici, kâbus dolu toplumun ortaya çıkışını engellemek için yeterli enerjiyle, kurnazlıkla veya başka bir yapıyla donanmış hiçbir şey öngöremedik. Suç işleyen çocukların bunu o küçük ruhlarının katıksız, inatçı bir kötülük etme isteğinden dolayı yarıda keseceği hiç aklımıza gelmedi, Tanrı onları affetsin tabii. Burada durum vakası

olarak sunabileceğim, basından alınan iki örnek alıntı var: Birincisi, iç bulandırıcı somut bir örnektir, bu yüzden lütfen bana yardımcı olun, ve *Time*'da yer almıştır. *Time* dergisi AT&T'nin eski başmühendisi Harold S. Osborne'un açıkladığı telefon hizmetine "en büyük düş" adını veriyor:

"**B**ir bebek dünyaya geldiğinde doğumunda ona bir telefon numarası verilir. Bebek konuşmaya başlar başlamaz kendisine, bir tarafında on küçük düğmenin diğer tarafında ise bir ekranın bulunduğu saat benzeri bir alet verilir. Dünyanın herhangi bir yerindeki biriyle konuşmak istediğinde aletin üzerindeki düğmeler aracılığıyla numarayı tuşlayacaktır. Sonra aletin ekranını çevirip hem arkadaşının sesini duyabilecek hem de onunla renkli ve üç boyutlu bir görüntülü konuşma yapabilecektir. Eğer arkadaşının sesini duymaz ve görüntüsüne ulaşamazsa da onun öldüğünü anlayacaktır."

Bilemiyorum ama, ben bunun hiç de eğlenceli bir şey olduğunu sanmıyorum. Hatta bence çok üzücü, yürek burkan bir düşünce. Her neyse, zaten bu hayal gerçeğe dönüşmeyecek. Delikanlılar bunu çoktan gördüler. Bu tür çocuklara "telefon manyakları" diyorlar. Bu yılın başlarında *L.A. Times* gazetesinde çıkan bir yazı bakın ne diyor:

"**B**u kişilerin (yani telefon manyaklarının) hepsi bedava arama[5] kavramına telefon manyaklarının verdiği isimle siparişe göre hazırlanmış MF alıcıları –çok frekanslı ton sinyalleri yakalayan cihazlar– taşıyarak vardılar. El yapımı MF alıcıları ebat ve tasarım itibariyle değişebiliyor. Örneğin bir tanesi mühendislik dalında doktora dereceli birinin elinden çıkma gelişmiş bir cep transistörüydü, bir diğeriyse bir sigara paketi büyüklüğündeydi ve telefon alıcısına iliştirilmiş akustik bir bağdaştırıcısı vardı. Telefon manyakları kredi kartı kullanmadan ücretsiz görüşme yapmanın yirmi iki farklı yolunu buldular. Telefon manyakları dil sürçmesi yapıp yakalanma ihtimaline karşı "denetimi" nasıl tespit edeceklerini de biliyorlar. Bu, arama ücretini kayıt altına almak için telefona biri cevap vermeden önce hatta gelen neredeyse duyulamayacak kadar düşük ton için kullanılan bir telefon firması denetimidir. Telefon manyağı ürkütücü "denetimi" tespit eder etmez telefonu çabucak kapatır."

"**C**aptain Crunch hâlâ telefon kulübesindeydi, bilgisayara uyarlanmış sevimli kutusundaki kırmızı düğmeleri çekiştiriyordu. İsmini Cap'n Crunch kahvaltılık gevreğinin kutusundan çıkan düdükten almış. Crunch, bu düdüğün frekansının saniyedeki devir sayısının 2600 olduğunu, yani telefon

şirketinin bir hattın boşta olduğunu belirtmek için kullandığı frekansla aynı seviyede olduğunu keşfetmiş. Elbette bir telefon manyağının bilmesi gereken ilk frekans “bağlantıyı kesmek” için nasıl ıslık çalınacağını bilmektir; çünkü bu onların bir hattan bir diğerine geçmelerine imkân tanır. Crunch, ülkelerin uluslararası telefon kodlarını okumak için kutusuna eğildi. Telefon şirketi çalışanı taklidi yaparak uluslararası aramalar operatörüne kesin teknik bilgiler verdi ve İtalya’yı aradı. Bir dakikadan daha kısa bir sürede Floransa Üniversitesi’nde Grekçe yazım dersleri veren bir profesöre ulaştı.”

Gelecek işte böyle ortaya çıktı. Biz bilimkurgu yazarları arasından telefon manyaklarını öngören biri çıkmadı. Şanslıyız ki, telefon şirketi de bunu öngöremedi, aksi takdirde şimdiye kadar bu konu çoktan ortadan kalkmış olurdu. Ama uğursuz söylence ve savaş, yani neşeli gerçeklik arasındaki fark budur. Bu farkı yaratanlarsa geleneksel ahlak ilkeleriyle önlerine set çekilmeyen, eşsiz, büyüleyici çocuklardır.

Bilimkurgu terimleriyle konuşacak olursam, ben gelecekte anarşist, baskıcı bir devlet olacağını görüyorum. On yıl sonra bir televizyon muhabiri sokaktaki bir gence Birleşik Devletler Başkanı’nın kim olduğunu soracak ve delikanlı kim olduğunu bilmediğini itiraf edecek. Muhabir, “Ama Başkan seni idam ettirebilir, dövdürebilir ya da hapse attırıp bütün haklarının ve malvarlığının kısacası her şeyinin elinden alınmasını sağlayabilir,” diye karşı çıkacaktır. Bunun üzerine delikanlı, “Ah, öyle mi? Geçen yıl kalp damarları tıkanıp ölene kadar babam da bana aynı şeyi yapabiliyordu. O da hep aynı şeyi söylerdi,” diye cevap verecektir. Ve görüşme de böyle sonlanacaktır. Bu arada muhabirimiz eşyalarını toplarken renkli, üç boyutlu stereo mikrofonlu, geniş açılı kamerasının kaybolduğunu fark edecektir; meğer muhabirimiz gevezelik ederken delikanlı kamerayı çoktan aşırmıştır.

Eğer devlet organlarının mutlak gücü elinde tuttuğu, gerçeğin hayatta kalması için törelerin en önemli unsur olduğu baskıcı bir toplum haline gelme sürecinde olsaydık, insanlar da aldatır, yalan söyler, sorumluluk almaz, kaçar, üçkâğıtçılık ve evrakta sahtecilik yapar, otoriteler tarafından kullanılan cihazları atlatan gelişmiş elektronik cihazları evinin garajında imal eder hale gelirdi. Eğer televizyon ekranı sizi takip edecekse kapatmanıza izin verildiğinde gece vakti ekranın kablolarını değiştirin – yan

kabloları öyle bir değiştirin ki, dalkavuk polis sizin oturma odanızdaki aynalardan *kendi* evine yansıyan yayını izlesin. Baskı altında bir itirafname imzalarken üye olduğunuz model uçak kulübüne sızan siyasi casuslardan birinin adını ve imzasını taklit edin. Ceza ödemelerinizi sahte parayla, karşılıksız çeklerle ya da çalıntı kartlarla yapın. Yanlış adres verin. Mahkemeye çalıntı arabayla gidin. Yargıca eğer sizi mahkûm ederse kızının doğum kontrol haplarını aspirinle değiştireceğinizi ya da Sayın Yargıç'ın adresini bir porno dergisinin abone listesine ekleyeceğinizi söyleyin. Eğer bunların hiçbiri işe yaramazsa onun telefon kredi kartı numarasını kullanarak uzak gezegenlerdeki kentlerle görüşme yapacağınıza dair kendisini tehdit edin. Bundan böyle adliye saraylarını havaya uçurmaya da gerek kalmayacaktır. Sadece yargıcın adını lekeleyecek bir yöntem kullanın yeter; mesela bir gece, aracını farları kapalı olarak ters yönde sürdüğünü gördünüz ve bir şişe Seagram's VO viskisi de direksiyona dayalı duruyordu. Üstelik o gece tamponundaki çıkartmada BİZ EŞCİNSELLERE TÜM HAKLARIMIZI VERİN yazıyordu. Elbette şimdiye kadar çıkartmayı çoktan sökmüştür ama sizinle birlikte on arkadaşınız buna tanıklık etti ve şu anda hepsi bir telefon kulübesinin başında haberleri yerel gazetelere duyurmak için hazır vaziyette bekliyor. Eğer yargıç size ceza verecek kadar aptalsa ondan en azından yatak odasında yanlışlıkla unuttuğunuz teybinizin geri verilmesini isteyebilirsiniz. Üzerindeki kapatma düğmesi kırık olduğu için muhtemelen kayıt makarası on gün boyunca her şeyi kaydetmiştir. Sonuçları muhakkak ilgi çekicidir. Eğer yargıç teybi parçalamaya çalışırsa, bu sefer de onu yarının baskıcı devletindeki en büyük suç kabul edilecek olan şiddete başvurma suçundan tutuklatırsınız. Mylar marka 3 dolarlık bir teybe karşılık onun gözünde hayatınızın değeri nedir? Her şey gibi belki teyp de devlet malıdır, bu yüzden teybi parçalamak devlete karşı suç işlemek anlamına gelebilir. İşte, iyi hesaplanmış sinsi bir isyanın ilk adımı!

Penfield tarafından genlerde geliştirilen "beyin haritalaması" kavramını hatırlar mısınız bilemiyorum; Penfield, beyinde her algının, duygunun ve tepkinin kaynaklandığı ana merkezlerin yerini tespit etmeyi başarmıştı. Bir elektrot aracılığıyla bir dakika uyarılan bir laboratuvar faresi ebedi bir mutluluk haline girmiştir. Kötümser bir dostum bununla ilgili olarak, "Çok yakında bize de aynısını yapacaklar. Elektrotlar bir kez vücuda bağlandı mı, onların istediği gibi hissetmemizi, düşünmemizi ve hareket etmemizi sağlayacaklardır," demişti. Tabii, bunu gerçekleştirmek için hükümet

milyarlarca elektrot seti üretimi yaptırmak için ihale duyurusu hazırlamak zorunda kalır ve adet olduğu üzere, en düşük fiyatı teklif edip kullanılmış parçalardan standartlara uymayan elektrotlar üretecek firmalara ihaleyi verirdi. Milyonlarca insanın beynine elektrotları bağlayan teknisyenler bir süre sonra sıkılır ve dikkatsiz davranmaya başlardı, bir hükümet yetkilisinin –mesela köle işçilerin gönderildiği rehabilitasyon kamplarından sorumlu içişleri bakanının– ölümü üzerine bütün nüfusun derin bir yasa boğulması için düğmeye basıldığında her şey karışır ve halk tıpkı laboratuvar faresi gibi kolektif bir mutluluk nöbetine kapılırdı. Ya da bütün nüfusun beynini Washington D.C.'deki düşünce kontrol merkezine bağlayan standardı düşük kablolara aşırı yük biner ve bir elektrik akımı hatlarda geriye doğru yönelir ve Beyaz Saray'ı alevler içinde bırakırdı.

Yoksa ben mi böyle olmasını hayal ediyorum? Gelecekteki toplum hakkında böyle küçük bir fantezi dahi endişelenmemizi gerektirir mi acaba?

Biz bilimkurgu yazarlarının yarının dünyasında –yani "anti ütopya" toplumla ilgili bütün endişemiz– gerçekleşebileceğini hayal ettiğimiz devlet zorbalığının detaylı hale getirilmesi, devletin bireyin mahremiyetine yönelik saldırısının artışı, devletin birey hakkında çok şey öğrenmesi, bireyin kişisel bilgilerini veya hoşuna gitmeyen bilgileri öğrendiğinde ya da öğrendiğini düşündüğünde gücünü ve yetkisini bireyi ezmek için kullanması demektir. Ve bildiğimiz gibi bu kötü niyetli sistem, teknolojiyi bir araç olarak kullanmaktadır. Uygulamalı bilimin icatları, mesela olağanüstü karmaşık algılama cihazları Vietnam'da savaş amaçlı kullanımlarından sonra bugün burada sivil kullanıma uygun hale gelmektedir. Pasif kızılötesi tarayıcılar, keskin nişancı tüfeği dürbünleri, düğmeleri, kalibreleri olan, tuğla ve betonun içine nüfuz edebilen krom kutular kullanıcıya biraz ötede sıkıca kapatılmış bir bina içindeki konuşmaları aktarabilir; ister beton sığınak, isterse apartman olsun önceki silahlar gibi bu aletler de yetkililerin "yanlış eller" dediği kişilerin, yani bizzat izlenen kişilerin, eline düşüyor. Bütün makineler gibi, bu evrensel radyo vericileri, kayıt cihazları, ısı detektörleri, kimler tarafından neye karşı kullanıldıklarını önemsemezler. Birtakım gençlerin su dolu bir balonu zengin vergi mükellefinin spor arabasının içine attığı sokak kavgasının olduğu yere hızla giren yağmacı kanun ve düzen aracı –bu araç her ne kadar hızlı ve erdemli bir öç alma duygusuyla dolup taşsa da– üstlerinin ilk etapta karışıklığı tespit etmelerini sağlayan lenslerin aynısı tarafından tespit

edilebilir. Aracın olay yerine varışının an meselesi olduğu alarmını vermek için siyahlar haklarını aramak için toplandıkları zaman kalabalıkların kontrolünü sağlamakta kullanılan ordu ihtiyacı fazlası telsiz cihazının aynısı kullanılabilir. Yarının mutlak devletinin mutlak gücü, zafere ulaşmadan önce şöyle bir şey bulabilir: Hoş karşılanmayan fikirleri aklınıza getirdiğinizden polis sizi tutuklamak için kapınıza geldiğinde, geçenlerde satın aldığınız ve davetsiz misafirleri dostlarınızdan ayırmanızı sağlayan bir yüz tarama cihazı ortadan kaybolmanız için size alarm verir.

Size bir örnek vereyim. Yaşadığım kentte bulunan, Buck Rogers'ın fantastik tarzında, plastik ve krom karışımından oluşan, kötü bir bilimkurgu filmi için yapılmış gibi duran devasa hükümet binasına girmek için her vatandaş üzerinde eğer çok fazla metal varsa alarm zilleri çalan elektronik bir alandan geçmek zorundadır. Bu metal malzeme anahtar, saat, makas, bomba veya 308 kalibrelik bir Winchester tüfeği de olabilir. Alarm çaldığında –ben her girdiğimde alarm çalar– üniformalı bir polis ziyaretçiyi hemen didik didik arar. Ziyaretçiye eğer üzerinde bir silah tespit edilirse onun için her şeyin biteceğini yazan bir tabela vardır – aynı tabela bu silah araması sırasında ziyaretçinin üzerinde uyuşturucu bulunursa işinin yine biteceğini söyler. Elbette siz Kanada'dakiler bile Marin County Hükümet Binası'ndaki bu metodik silah araması işinin arkasında yatan mantığı biliyordur – bunun birkaç yıl önce meydana gelen silahlı bir çatışmayla ilgisi var. Ancak bu duyuruyu resmî olarak yaptılar, ziyaretçiler uyuşturucu madde aramasından da geçirilecek deniyordu, ne var ki, bunun silahlı çatışmayla ya da binanın kendisine veya içindekilere yönelik tehditlerle hiçbir ilgisi yok. Patlayıcı maddelerin veya silahların Hükümet Binası'na sokulmasını önlemek için elektronik düzenekli bir kontrol noktası yasalara uygun biçimde kuruldu, sadece Ceza Yasası'nın genel bir ihlali halinde yürürlüğe girmesi gereken bir de polisiye uygulama getirildi. Aynı binada bulunan halk kütüphanesine girmek için adli himaye altında olmadan eşyalarınızla birlikte üst aramasından geçmek zorundasınız –üstelik bu uygulamaya kayıtsız şartsız, tamamen uymak durumundasınız– oysa üzeriniz aranmadan önce narkotik malzemeler taşıyor olabileceğinize dair bazı bariz işaretlerin olması gerektiği Amerikan sivil haklar sisteminin temelini oluşturur. Hatta üzeriniz aranırken girişteki üniformalı memur, yanımda getirdiğim kitap ve evrakları inceleyip uygunsuz bir şeyler olup olmadığına bile baktı. Önümüzdeki aylarda uygulanacak olan bir sonraki adım ise, buna benzer zorunlu kontrol

noktalarının bütün kalabalık kavşaklarda ve kamu binalarında –banka gibi– kurulması olabilir. Otoritelerin kitap iadesi için kütüphaneye geri dönmenizden dolayı üzerinizde yasadışı uyuşturucular olup olmadığını arayabilme izni bir kez kabul edilip yerleştiğinde, sanırım devlet zorbalığın nereye varabileceğini hepiniz anlayabilirsiniz. Devlet, üzerimizde taşıdığımız anahtar, tırnak makası, bozuk para gibi nesnelerin varlığını kayıt altına alan elektronik bir çemberle kendini donatmıştır. Kulağa hoş gelen küçük bir ses yerine sizin sebep olduğunuz *bip* sesi halk kütüphanesine değil de, olası bir hapis cezasına giden yolun kapısını aralar. Bundan sonra başınıza gelecek her şeye öncülük eden işte bu *bip* sesidir. Acaba hakkında hiçbir şey bilmediğimiz başka hangi durumlarda bu *bip* sesinin çıkmasına sebep oluyoruz ve acaba gelecekte çocuklarımız bu sesin çıkmasına kim bilir kaç kez neden olacaklar? Ama ben yine de iyimser bir gözle bakıyorum: Bugünün çocukları, her şeye nüfuz eden bu toplumda doğdukları için bu tür aletlerin nasıl çalıştığının tamamen farkındalar ve bu duruma da artık alışkınlar. Bir gün öğleden sonra arabamı manavın önündeki park yerine bıraktığımda, arka koltuktaki paketler çalınmasın diye her zamanki gibi arabamın kapılarını kilitlemeye koyuldum. Yanımdaki kız, “Arabanı kilitlemene gerek yok, park yeri kapalı devre kamera sistemiyle sürekli izleniyor. Buradaki her araba ve herkes sürekli takip edilir, hiçbir şey olmaz, merak etme,” dedi. Bunun üzerine arabayı kilitlemeden dükkâna girdik. Elbette kız haklıydı, bu toplumda doğduğu için böyle şeylerin farkında olmayı da öğrenmişti. Bugün benim de Santa Venetia’daki evimde “dijital frekans iletim kutusu”na bağlı pasif bir kızılötesi tarama sistemim var, bu kutu tarayıcı tarafından tetiklendiğinde doğrudan bağlı bir hat aracılığıyla en yakın emniyet birimine şifreli bir sinyal gönderip birilerinin gizlice evime girdiğinden onları haberdar ediyor. Evde olsam da, olmasam da kendi kendine çalışan bu elektronik tespit sistemi sürekli açık. Ayrıca insan ve hayvan arasındaki farkı da algılayabiliyor. Üstelik kendi güç kaynağı bile var. Eğer cihazdan çıkan kablo kesilir, yere sabitlenir, kabloya dokunulur ya da o anda çalışan sistemin üzerindeki parçalarla oynanırsa hemen sinyal gönderiyor. Olur da taşınırsam, Westinghouse Güvenlik Şirketi bu cihazı yeni evime tekrar kuracak: Parçalarını ömür boyu kullanacağım. Sonuçta, Westinghouse bütün ev ve iş yerlerinin bu şekilde korunabileceğini umuyor. Şirket bu ülkedeki hemen her kasabanın yakınına bir iletişim merkezi kurmuş ve bu merkezleri de işletmeye devam ediyor. Eğer sinyal almayı kabul etmeyen ya da sinyal alamayan bir karakol

bulunursa şirketin kurduğu bu iletişim merkezleri yanıt veriyor ve dört dakika içinde güvenlik polisinin gönderileceğini garanti ediyor, ki bu da silahlı iyi adamların tam zamanında kapınızda olması demek oluyor. Evinize girmeye çalışan kişinin maymuncuk kullanması veya paldır küldür içeri dalması ya da bana söylediklerine göre bugünlerde olduğu gibi çatıyı delip girmesi hiç önemli değil, yani nasıl girerse girsin ve amacı ne olursa olsun, cihazın mekanizması her halükarda sinyal gönderiyor. Sistemi yalnızca ben kapatabiliyorum. Sanıyorum ki, oldu da sistemi kapalı unuttum, işte o zaman benim için her şey biter.

Bu arada biri bana evimin içini izleyen bu pasif kızılötesi tarayıcının, “Beni de izleyip yetkililere yatak odamda o esnada neler yaptığımı bildirmesinin muhtemel olduğunu,” söylemişti. Ben de, “Doğrusunu istersen, yaptığım şey elimde kalem, masamın üstünde kâğıt, Westinghouse firmasına satın aldığım bu sistemden dolayı borçlandığım 840 doları ödemenin bir yolunu bulmaya çalışmak,” dedim. Şimdi işin içinden çıkmayı başardım, sanırım ev de dâhil sahip olduğum her şeyi satarsam borcumu ödeyebilirim. Bir konu daha var. Eğer eve –yani evime– girersem ve sistem üzerimde yasadışı uyuşturucu taşıdığımı tespit eder de *bip* sesi vermezse bu hem benim, hem evin, hem de içindeki her şeyin kendini yok etmesine sebep olur.

Yeri gelmişken, sokaklarda uyuşturucu satmak yaşadığım yerde ciddi bir problem, yani bu yasadışı uyuşturucular çoğu zaman içine başka maddelerin karıştırılmış, içeriği azaltılmış maddeler veya en açık tabirle sizin olduğunu düşündüğünüz maddeden daha farklı ilaçlardır. İşin sonunda zehirlenirsiniz, ölürsünüz ya da “vücudunuz alev alev yanar”. Bunun anlamı “kurtulamazsınız” demektir. Nedir, bir gram laktoza 10 dolar ödediğiniz anlamına gelir. Bu yüzden özellikle sokaklarda satılan uyuşturucuları analiz etmek için bazı serbest laboratuvarlar kurulmuştur; aldığınız uyuşturucunun küçük bir miktarını bu laboratuvarlara postaladığınızda size içinde ne olduğunu söylerler; buradaki amaç elbette maddeyi kullanmadan önce içinde striknin veya kaynak tozu olup olmadığını bilmeniz gerektiğidir. Elbette polis bu laboratuvarların “gerçek” amacını bir bakışta anlar. Bu yerler uyuşturucu imalatçılarının kalite kontrol istasyonları gibi çalışmaktadır. Diyelim ki banyonuzun küvetinde methedrine yapıyorsunuz –karmaşık ama uygulanabilir bir işlemdir–, her seferinde yeni bir parti mal üretir ve bir numuneyi analiz için bu laboratuvarlardan birine gönderirsiniz... Onlar da size, “Hayır, tam olmamış ama belki beş dakika

daha ısıtabilirsiniz,” diye bir cevap gönderirler. İşte, polislerin korktuğu da tam olarak budur. Çünkü polis zihniyeti böyle çalışır. İşin ilginç tarafı, uyuşturucu satıcısının da aynı zihniyette olmasıdır; satıcılar zaten tam da bunu yapıyorlar. Uyuşturucu satıcılarının ne sattıklarıyla ilgileniyorlar mı bilmiyorum ama bana göre bu oldukça iyi bir fikir. Eskiden en azından satın aldığın malın parasını ödeyebilecek kadar uzun yaşamanı isterlerdi. Ondan sonra da kendi başının çaresine bakardın.

Evet, sorumluluğunun bilincinde olan her anne baba sokaklarda satılan uyuşturucuların bir sorun olduğunu, çocukları için bir tehdit haline geldiğini bilir. Tamamen ve kesinlikle aynı fikirdeyim. Öykü ve romanlarıma eşlik eden biyografik içerikte daha önceden bunu okumuş olabilirsiniz – o zamanlar halüsinasyona yol açan uyuşturucuları denemeyle ilgileniyordum. Ama artık benim için bitti. Uyuşturucu kültürünün merkezi sayılan Kaliforniya’da paramparça olmuş çok hayat gördüm. Çok fazla intihar ve psikoz tecrübesi yaşadım ve tüm bunlar hem kalbimde hem de beynimde telafisi olmayan organik hasarlar bıraktı. Ancak yasadışı olmayan, sokaklarda satılmayan, laktoz veya kaynak tozuyla sulandırılmamış ve yanlış etiketlendirilmemiş başka uyuşturucular beni daha fazla endişelendiriyor. Bunlar özellikle psikiyatri hastanelerinde, saygın doktorlar tarafından reçeteye yazılan veya hastalara verilen egemen çevrelerce üretilen, bilindik ilaçlar. Bunlar insanı kontrol altına almaya yarayan ilaçlar. Bunu daha önce burada bahsettiğim insan, androide karşı ve insanın nasıl android haline gelebildiğini –daha doğrusu getirilebildiği– konusundaki endişeme dönmek amacıyla anlatıyorum. Özel amaçlar için kullanılan sakinleştirici ilaçların hesaplanmış, yaygın ve onaylanmış kullanımı kalıcı beyin hasarına yol açmaktadır ve bunun yanında bir de –korkarım “ruh” hasarı diye adlandırmak zorunda kaldığım– rahatsızlığa da neden olabiliyorlar. Hatta neden olmaktalar. Bunu detaylı bir şekilde açıklayayım.

Kısa bir süre önce yapılan bir keşfe göre, akıl hastalığı veya zihinsel rahatsızlık diye adlandırdığımız durumun –yani şizofreninin ve manik depresyonun salınımlı fenomenlerden oluşan sendromların– kusurlu beyin metabolizmasıyla –serotonin, noradrenalin gibi maddelerin düzgün işlemeyeşiyle– bir ilişkisi olabilmektedir. Bir başka teori ise, stres altındayken vücudumuzun çok fazla amino asit salgıladığını ve bunun da halüsinasyonlara, yönelim bozukluğuna ve genel anlamda zihinsel bozukluğa yol açtığını desteklemektedir. Bir anda ortaya çıkan ve kedere

neden olan ani şok hali, yani sevilen birinin ya da bir şeyin kaybında ya da hayati olduğu düşünülen ve ciddiye alınan bir şeyin yitirilmesi anında az kullanılan sinirsel yollar aşırı miktarda noradrenalin akışını başlatır. Bu akış da beyin devrelerine aşırı yükleme yapar ve psikotik diye adlandırdığımız davranışı ortaya çıkarır. Bu sebeple akıl hastalığı biyokimyasal bir fenomendir. Fenotiyazinler gibi belli başlı ilaçlar kullanıldığında beyin metabolizması normal dengesine kavuşmaktadır, eğer katalizör serotonin usulüne uygun biçimde kullanılırsa da hasta iyileşir. Eğer MAOI[6] –monoamin oksidaz inhibitör– ilaçlar kullanılırsa strese karşı direnç gösterme yetisi gözle görülür hale gelir ve kişi normal davranmayı başarır. Ya da günümüzde tıp mesleğinin beyaz atlı prensi haline gelen lityum karbonat, sorunlu hasta tarafından kullanılırsa özellikle akıldışı düşüncelerin oluşmasına ve toplumsal olarak kabul edilemez davranışların ortaya çıkmasına neden olan aşırı miktarda noradrenalin hormonu üretimini sınırlamaktadır. Duyguların bütün halleri –aşırı keder, korku gibi yoğun duyguların hepsi– beyin dokusunda lityum karbonatın ortaya çıkmasıyla birlikte normal miktara iner. Kişi istikrarlı ve davranışları da öngörülebilir bir hale gelir, başkaları için tehdit olmaktan çıkar. Bütün gün, hatta günlerce aynı şeyi hissedecek ve düşünecektir. Artık yetkililer ondan kaynaklanan ani sürprizlerle karşılamayacaktır.

Anormal psikoloji alanında şizoid kişilik yapısı tam manasıyla tanımlanmaktadır; bu kişilik yapısında süreklilik gösteren duygu yetersizliği vardır. Kişi, yaşamında hissettiğinden daha çok düşünür. İsviçreli ünlü psikiyatrist Carl Jung'un gösterdiği gibi bu durum başarıyla sürdürülemeyebilir, insan acımasız gerçeklerin büyük kısmına duygusal bir tepki vermek zorundadır. Her nasılsa, benim "android" olarak adlandırdığım kişilik yapısı ile şizoid kişilik arasında belli bir paralellik vardır. İkisi de mekanik, refleks bir özellik gösteriyor.

Bir seferinde şizofren birinin kendini –bütün ciddiyetiyle– şöyle ifade ettiğini duymuştum: "Başka insanlardan sinyaller alıyorum. Ama kendimi tekrar şarj etmeden kendi sinyallerimi gönderemiyorum. Bunun için de iğne olmam gerekiyor." Gerçekten duyduklarımı size kelimesi kelimesine aktarıyorum. Kendinizi ve diğerlerini böyle algıladığınızı bir düşünün. Sinyaller. Sanki başka gezegenden gelmişiz gibi... Bu kişi kendisiyle birlikte çevresindeki bütün insanları böyle somutlaştırıyordu. Ne feci!

Burada açıkça görünen bir şey varsa, o da ruhun ya ölmüş ya da hiç yaşamamış olduğudur.

Android zihnin bir diğer özelliği ayrıcalık yaratmayı becerememesidir. Belki de onun özniteliği şudur: sonuç elde edemediğinde cevap verememek, fakat sürekli tekrar etmek. Düşük yaşam formları flaş lambaları gibi aynı yanıtı sürekli göndermekte yeteneklidirler. Bir ara bir güvercinin montaj hattında kalite kontrol teknisyeni olarak kullanılması denenmişti. Binlerce parça birbiri ardına saatlerce güvercinin önünden geçmiş ve güvercinin keskin gözleri makul bir oynama payıyla hatalı parçaları gözlemlemiştir. Güvercin aynı kalite kontrolünü yapan bir insana göre daha küçük hataları fark edebilmiştir. Güvercin yanlış üretilmiş bir parça gördüğünde parçayı dışarı atıp ödül olarak bir mısır tanesi düşüren bir düğmeyi gagalıyordu. Güvercin bu işi hiç yorulmadan tam on sekiz saat sürdürmüş ve çok da sevmiştir. Hatta mısır tanesinin –sanırım malzeme bitince– düşmediğinde bile güvercin şevkle standart olmayan parçaları reddetmeye devam etmiştir. Sonunda da güvercini tünediği yerden güç kullanarak almak zorunda kalmışlar.

Eğer güvercinin yerinde olsaydım hile yapardım. Acıktığımda, mısır tanemi almak için düğmeyi gagalayıp hattın önüme getirdiği parçayı reddederdim. Bunu aslında uzunca bir süre hiç hatalı parça ayırmadığımda yapardım. Çünkü, Tanrı korusun, eğer *hiç hatalı parça* olmazsa güvercin ne yapardı? Açlıktan kıvranırdı. Böyle durumlarda ahlak yaşamsal önem taşır. Gerçek şu ki, güvercin hatalı parçalar bulma işinde bir ölüm kalım mücadelesi içindeydi. Mesela dört gün sonra bir deri bir kemik kalmaya başladığınızı ve montaj hattından hiç hatalı parça gelmediğini görseydiniz siz ne yapardınız? Ahlaki değerler mi galip gelirdi, yoksa hayatta kalma ihtiyacı mı? Bana göre güvercinin yaşamı kalite kontrolün kusursuzluğundan daha önemlidir. Eğer güvercin –ama android zihniyetli– olsaydım, android tarafım, “Açlıktan ölebilirim ama kusursuz bir parçayı atarsam da lanetlenirim,” derdi. Bana kalırsa, insan beyni kendine özgü bir şekilde sıkılır ve sırf can sıkıntısını gidermek için gelişigüzel aralıklarla bazı parçaları reddederdi. Güvenilirliğini sağlamak için uygulanacak hiçbir akım testi de işe yaramazdı.

Gerçek insanı ortaya çıkaran temel bir özellik olduğunu düşündüğüm bir başka unsuru daha açıklayayım: Bu sadece organizmanın içgüdüsel bir

niteliği değil, aynı zamanda kendini bulduğu bir durumdur da. Onun başına gelir, onunla yüzleşir, içine işler ve onunla hemen orada mücadele etmek zorunda kalır bazı acı verici durumlar. İncil'de yazdığı gibi, bir dakika önce bir kil parçası olandan bir insan yaratır. Bu türden bir durum ortaçağdaki *Pietá*[7] heykellerinin çoğunun yüzünden okunabilir. Ölü İsa'yı annesi kucaklamıştır. Asıl olan iki suret vardır: erkeğin ve kadınınki. Gariptir, Pietá'ların çoğunda İsa'nın yüzü annesine kıyasla daha yaşlıdır. Sanki ihtiyar bir adam genç bir kadın tarafından kucaklanmıştır; kadın erkekten daha uzun yaşamış olmasına rağmen ondan daha genç görünmektedir. Erkek yaşam döngüsünden geçerken yaşlanmıştır; kadın ise belki de her zaman olduğu gibi görünür, yani klasik anlamda ölümsüz değildir, ama olan bitenlerin üstesinden gelmeyi başarabilecek kadar da güçlüdür. *Erkek* yaşam mücadelesini kaybetmiştir, yüzündeki ifade de bunu anlatır. Kadın hayatta kalmıştır. Bir şekilde hayat mücadelesini birlikte tecrübe etmişler, ama bu tecrübeden farklı şekillerde çıkmışlardır. Hayat erkeğe ağır gelmiş ve onu yıkmıştır. Belki de bundan öğrenilmesi gereken bilgi, bir kadının kedere karşı ne kadar büyük bir dayanma kapasitesinin olduğunu anlamaktır. Nedir, kadın erkekten daha fazla acı çekmekte ama erkeğin aksine buna tahammül edebilmektedir. Türlerin doğal seçilimi kadının tahammül edebilme yetisinde yatmaktadır, erkeğinkinde değil. İsa çarmıhta ölebilir ve insanoğlu yaşamına devam eder, ama Meryem ölürse hayat biter.

Sadece bana değil, neredeyse her erkeğe çok ağır gelebilecek sıkıntılar çeken ve bunlarla baş edebilen on sekiz ya da on dokuz yaşlarında genç bir kızla tanıştım. İnsani yapıları bu çilelerden geçerken, onlarla konumları arasında bir denge oluşturuyor. Izdırap çekmenin insanı her nasılsa yücelttiği, iyi bir şey olduğu gibi acıklı bir doktrin ileri sürmek istemiyorum, insan zaten dehalar hakkında, "Bu kadar açı çekmeselerdi deha olmazlardı," dendiğini hep duyuyor. Aslında, benim "android" zihniyet diye adlandırdığım yapıyla insan arasındaki muhtemel fark, ikincisinin birincinin yaşamadığı zorluklara göğüs gerdiği ve buna farklı bir tepki gösterdiği, yaptıklarını *değiştirdiği* ve eski halini değiştirdiği, yani *başka bir şey haline geldiğidir.* Sanırım android tıpkı bir akbaba gibi kanatlarını tehditkâr bir biçimde tekrar tekrar sallar ya da kötü bir koku gibi sınırlı bir refleks ifadeyle sürekli aynı şeyleri tekrar eder. Savunma veya tepki mekanizması çalışır veya çalışmaz. Ancak, beklenmedik bir problemle karşılaştığında daha insani bir yapıda olan organizma o anda tam

bir insan haline gelir, verdiği tepki yetersiz kaldığında bir başkasını bulmak için kendi içinde ve dışında derin bir mücadele verir. Ölü İsa’nın yüzünde bir tükenmişlik ifadesi vardır, mağlup olmuştur, sanki ölmemek için bütün yoları denemiş ama susuzluktan can vermiş gibidir. Asla vazgeçmemiştir. Gerçekten de hayatını kaybetmesine rağmen bir insan gibi ölmüştür. Yüzündeki ifade işte tam olarak bunu anlatır.

Spinoza, “Kendi varlığı içinde mücadeleye ısrar etmek bireysel bir şeyin özüdür,” der. Toprak Ana gibi dünyevi tanrılar –güneş merkezli erkek tanrıların tarihte boy göstermesinden önce– dinsel tesellilerin ve aynı zamanda erkeğin de orijinal kaynağıydı; erkek toprak anadan doğar ve ona geri döner. Arkaik uygarlıklar erkeğin birey hayatına bir kadından doğarak geldiğine ve sonunda ona dönüp huzura ereceğine inanırdı. Chaucer’ın *Canterbury Öyküleri*’ndeki erkeklerden biri hayatının sonuna doğru bir yandan, “Anne, anne beni içine al...” deyip, bir yandan da bastonunu yere vurarak sabahtan akşama kadar yollarda dolanır, durur. Aynı şekilde, Ibsen’in *Hayaletler*’indeki orta yaşlı adam da frenginin neden olduğu felç yüzünden ölürken çocukluğuna geri dönüp annesine, “Anne, bana güneşi ver,” der. Spinoza’nın açıkça işaret ettiği gibi her ölümlü şey, her erkek nihayetinde can verir. Ölürken de kendisinin tek gerçek tesellisi, tıpkı her toplumun ölümündeki gibi, annesine, kadınına, yani Yeryüzü’ne geri dönüşüdür.

Peki, kadın erkeğin tesellisi ise kadının tesellisi nedir? *Onun* teselli kaynağı nedir?

Şiddetli ıstıraplara katlanan genç bir kızı izlemiştim –on sekiz yaşındaydı– onu seyretmek bile benim için çok ama çok sıkıntı vericiydi. Sanırım benim yapabileceğimden daha iyi bir şekilde hayatta kalmayı başardı. Onu teselli etmek, ona yardım etmek istedim ama yapabileceğim hiçbir şey yoktu. Onun yanında olmak dışında. Toprak Ana acı çektiğinde ölümlü insanın elinden en ufak bir şey gelmez. Bu genç kızın erkek arkadaşı onunla evlenmiyordu çünkü kız başka bir çocuktan hamile kalmıştı; kız bir yer bulup kürtaj olana kadar dahi onunla kalmak ve birlikte yaşamak istemiyordu, kürtaj konusunda da bir şey yapmıyordu ve bitene kadar kızla konuşmayacaktı. Sonra da söz verdiği gibi onunla evlenecekti. Elbette genç kız kürtaj oldu, sonrasında onu dinlenip iyileşmesi için benim evime getirdik ama şerefsiz erkek arkadaş sözünü tutmadı. Kürtajdan sonraki

günlerde genç kızın yanındaydım, gerçekten de çok sıkıntılı bir dönemden geçiyordu, bir başka kentteki kocaman, bomboş bir hastane koğuşunda yatıyordu, ben ve birkaç arkadaşı dışında hiç ziyaretçisi yoktu, ailesi ya da erkek arkadaşı telefon dahi etmemişti. Daha sonraları benim evimdeyken, bel bağladığı, söz aldığı erkek arkadaşının onunla birlikte oturmayacağını, arkadaşlarının –ve erkek arkadaşının arkadaşlarının– onu hor gördüklerini anlamıştı. Günden güne zayıf düştüğünü, boynunun büküldüğünü, umutsuzluğa kapıldığını görünce içime korkuyla karışık bir moral bozukluğu çökmüştü: Nereye gidecekti, kim bilir başına neler gelecekti? Arkadaşı, ailesi yoktu. Hatta üzerine giyebileceği bir elbisesi dahi yoktu. İyileştikten sonra benimle kalamazdı. Otoparktan aldığımız oyuncak köpek yavrusuyla acı içinde kıvranarak uzun zamandır yatakta yatıyordu; hayatta sahip olduğu tek şey bu yavru köpekti. Bir gün evden ayrıldı ve gittiği yeri bulamadım. Beni bir daha aramadı. Beni, hastaneyi, kanamalarını, iyileşirken geçirdiği o zor günleri, haliyle tüm bunlarla ilgili gerçekleri öğrenişini unutmak istemişti. Oyuncak köpeği de yanına almamıştı. Hâlen evimde duruyor. Kürtajdan sonra benimle kaldığı iki hafta boyunca göğüslerinden süt geldiğini özellikle hatırlıyorum; bedenin, en azından bedeninin bir bölümü bebeğin öldüğünü, onun artık var olmadığını hâlâ bilmiyordu. Onun deyimiyle “kavanozdaydı”. Ansızın, anneliğini yıkıma ve hayal kırıklığına uğratmış olmasına rağmen, gözüme bir kadın gibi göründüğünü fark ettim, bebek olsun veya olmasın, zihni ona tam tersini söylese de o bir kadındı. Sanırım hâlâ evde yaşarken ve yüksek okula gittiğinde giydiği aynı geceliği giyiyordur – muhtemelen beş altı yaşından beri giydiği kolay yıkanan gecelikle aynıydı. Hâlâ marketten resimli romanlar ve çikolatalı süt almayı seviyordu. Kaliforniya yasalarına göre sigara satın alması veya içmesi yasaktır. Yasalarımız tarafından bazı filmleri –daha doğrusu pek çok filmi– izlemesi engellenmektedir. Görünüşe göre bunlar hayatla ilgili filmlerdi. Kürtaj yaptırmak için San Francisco’daki doktoru görmeye giderken –beş buçuk aylık hamileydi, yani Kaliforniya yasalarının hayati sınır dediği döneme yakındı– 89 sente mor renkli oyuncak bir hayvan aldı. Parasını ben ödedim, kızcağızın cebinde sadece 25 sent vardı. Evimden ayrılırken onu yanına almış. Bu kız hayatımda tanıdığım en cesur, en akıllı, en esprili, en tatlı insandı. Elimden geleni yapmama rağmen, yaşadığı trajedi belini bükmüş ve kalbini tam anlamıyla kırmıştı. Ama sanırım –inanıyorum ki– ona özgü bir gücü var; zihinsel ve ruhsal açıdan tam anlamıyla yıkıldığı o dönemde bile göğüslerinin

yetişkinliğin belirtisi olarak şişmesi, bedeninin geleceğini arayışı. Bu güç, umuyorum ki, onun içinde varlığını sürdürecektir. Eğer yok olursa korkarım ki geriye hiçbir şey kalmaz. Böyle bir durumda, benim anladığım gelecek asla gerçekleşmeyecektir. Çünkü geleceği ancak bu kız gibi dikkat çekmeyen, alçakgönüllü insanların yaşadığı bir zaman dilimi olarak hayal edebiliyorum. Ben bile böyle bir geleceğin bir parçası olamayacağım veya onu şekillendiremeyeceğim. Tüm yapabildiğim şimdi gördüğüm içeriklere yani beni hatırlamayan, ama yaşamlarını kendi ellerine alıp hayatlarına bir yerlerde devam ettiklerini umduğum nazik, küçük, mutsuz, cesur, yalnız, sevgi dolu insanlara bakarak resmetmektir. *Unutmak* – bize, "Geçmişi hatırlayamayanlar onu tekrar etmeye mahkûmdur," denir, ama belki de bu daha iyidir. Belki de iyi olan tek şey budur; unutmayı başarmak. Umarım o kız başına gelenleri unutmuştur, tıpkı bedeninin bebeğini, ölü bebeğinin yokluğunu unutmuş olması ya da ölümünü hiç öğrenmemesi gibi. Belki bu da bir tür körlük, bir reddediş, gerçekle yüzleşememe olarak kabul edilebilir.

Ancak genel anlamda "gerçeklik" diye adlandırılan kavrama hiçbir zaman gereğinden fazla değer vermedim. Bana göre gerçeklik algıladığınız değil, daha çok yarattığınız bir şeydir. Gerçeğin sizi yarattığından daha büyük bir hızla siz onu yaratırsınız. İnsan Tanrı'nın topraktan yarattığı bir gerçekliktir, Tanrı ise insanın kendi hırslarından ve saplantılarından durmaksızın yarattığı bir başka gerçekliktir. Örneğin, "iyi" bu dünyada veya öbür dünyada bir nitelik, hatta bir güç bile değildir ama gerçekten bir anlamının olduğu başka bir dünyadan ayrılmış, atılmış gibi görünen ve dört bir yanımızda bulunan anlamsız, kafa karıştırıcı, umut kırıcı hatta zalim ve yıkıcı kırıntılarla yarattığımız bir kavramdır.

Bana göre geleceğin dünyası bir yer değil, bir olaydır. Bir yazarın öykü veya roman yazmak için bir araya getirdiği, başkalarının da karşısında oturup okuduğu kelimelerden oluşan bir yapı değildir ama içinde bir konu arayışındaki pek çok büyük karakterin yer aldığı, yazarı ve okuyucuları olmayan bir yapıdır. Aslında bir konusu da yoktur. Sadece karakterlerin kendileri, yaptıkları ve birbirilerine söyledikleri vardır, bireysel veya ortaklaşa hepsine güç versin diye kurulan bir yapıdır ve aynı anda hem ışığı içeri alan hem de karanlığı yok eden büyük bir şemsiyeye benzer. Karakterleri öldüğünde de roman biter. Kitap boşluğa düşüp toprağa karışır. O da işte bu topraktan çıkmıştır. Ya da tıpkı ölü İsa gibi, yaşayan annesinin

sıcak, müşfik, anlayışlı kollarına döndü. Şimdi yeni bir yaşama geçiyor. Kadından erkek tekrar doğuyor ve belki de daha farklı ve daha iyi bir öykü şimdi başlıyor. Karakterlerinin birbirlerine anlattıkları bir öykü. "Öfkenin öyküsü" anlamını oldukça belirginleştiriyor. Elimizdekinin en iyisi. Dünümüz, yarınımız, bizden sonra da hayatına devam edip bizden daha uzun yaşayacak olan kadın ve varlığı sayesinde bizden önce gelen çocuk, düşündüklerimiz ve yaptıklarımız.

Katıksız kötülük üzerine bir çalışma olan *The Three Stigmata of Palmer Eldritch* isimli romanımdaki esas kahraman, Eldritch'le karşılaştıktan sonra Dünya'ya geri döner ve bir bildiri yazar. Bu kısa bölüm romanın başında yer almaktadır. Aslında bu paragraf romanın kendisidir; geri kalan bölümler bir tür otopsi, hatta bir paragraflık kitabın temsil ettiği her şeyin ortaya çıktığı ani bir geçmişe dönüş. Üzerinde aylarca emek harcadığım yetmiş beş bin kelime temelde kitabın konusunu oluşturan kısa bir ifadeyi anlatmaktadır. (Bu arada Almanca baskıda bu bölüm yer almıyor). Bu ifade benim inancımın temel ilkesidir – iyi veya kötü bir Tanrı ya da her iki özelliği de içinde barındıran bir Tanrı'ya değil, kendimize olan inancımızın ifadesidir. Aşağıda yer verdiğim bu sözler söylemek zorunda olduğum ve söylemek istediğim her şeyi içeriyor:

"**S**öylemek istediğim, her şeye rağmen, sadece topraktan yaratıldığımız üzerine düşünmeniz gerektiğidir. Kabul etmek gerekir ki, bel bağlanacak pek bir şeyimiz yoktur. Kötü bir başlangıç olduğunu söyleyebilirim ama üzerinde düşündüğümüzde çok da kötü durumda olmadığımızı görüyorum. Bu nedenle, içinde bulunduğumuz berbat durumda bile bunu başarabileceğimiz gerçeğiyle yüzleşebildiğimize inanıyorum. Beni anlıyor musunuz?"

Bu, aklımda çok tuhaf bir düşünceyle yazı tura atıyor: Belki de bir gün devasa, otomatik bir makine tangır tungur sesler çıkartıp, "Demir pasından geldik," diye kükreyecek, artık canına tak eden bir başka makine de iç çekerek, "Yine pasa döneceğiz," diye cevap verecektir. Sonra endişenin vurduğu bereketsiz araziye huzur gelecektir.

Çalışma alanımız olan bilimkurgu bizim bulunduğumuz yerden daha ileri düzeye ulaşan türümüzün yaşam döngüsünün bu kısmıyla ilgilenir. Ancak, eğer bu doğru bir yaşam döngüsü ise gelecek kısmı bir anlamda gerçekleşmiştir. Ya da en azından, neredeyse matematiksel bir kesinlik

temelinde, gelecekteki kayıp tam sayıları bizim geçmişi oluşturduğumuz bir sıra dâhilinde detaylarıyla gösterebiliriz. İlk tam sayı: Toprak Ana Kültürü. Ardından, Sparta'dan Roma'ya, Faşist İtalya'dan Almanya ve SSCB'ye uzanan sert ve otoriter toplumlarıyla eril dünyevi tanrılar. Ortaçağdaki Pietá heykellerinin özlemle beklediği şey şu olabilir: Hâlâ yaşayan Toprak Ana'nın kollarında bir kez daha doğduğu rahme sessiz bir dönüş için uzanan ölü dünyevi tanrı. Sanırım tarihimizin üçüncü, belki de son aşamasına girdik ve bizim çalışma alanımızın öngördüğü bu toplum geçmişten tanıdığımız iki uygarlıktan çok farklı olacaktır. Bu, iki bölümlü bir döngü değildir: Memeleri sütle ne kadar dolu olursa olsun, ebedi Tanrı Ana kültüne dönmek için eril dünyevi tanrı toplum çağının sonuna henüz gelmedik; önümüzde yeni bir dönem uzanıyor. Muhtemelen bunun ötesinde de daha fazlası, yani şu andaki bakışımıza göre eşsiz ve belirsiz bir şeyler bulunuyor. Ben şahsen bu kadar uzağı öngöremiyorum. Benim bütün görebildiğim, anlama, tamamlama ya da yaşayan bir gerçeklik olan ortaçağ Pietá heykeli, bugünkü çevremizin tamamı, bizi harekete geçiren *canlı* bir dış çevre. En azından şimdilik. Ben bu durumdan memnunum; onun kollarında böyle pinekleyerek uzandığım ve hâlâ hayatta olduğum için mutluyum – Henry Vaughan'ın [on yedinci yüzyılda yaşayan metafizik şair] dediği gibi: "Görünmez, ama hafif aydınlık."

Binlerce yıl öncesinden, psionik diyebileceğimiz bir ortaçağ sanatçısının ellerinden çıkan bir Pietá heykelinin, günümüz esin kaynağının bir benzeşisi, fakat geleceğin öngörüsel bir sanat eseri olduğunu söyleyebilir miyiz? *Bugün* bizimle olanın, yani 20. yüzyıl dünyasında bize âşina ve tanıdık gelenin, 13. yüzyılda yaşayan Hıristiyan dünyası mensuplarının her gün gördüğü Pietá heykellerinin uzak geleceğin küçük insanları olduğu söylenebilir. İsterseniz işe, rustik Pietá heykellerine bakarak bu heykeller üzerine biz bilimkurgu yazarlarının 21. yüzyıl toplumunda kafa yorduğunu öngören 13. yüzyıl Fransa'sının dindar bir köyünü hayal ederek başlayalım. Şimdi, tıpkı bir Bergman filminde olduğu gibi, günümüze geçiş yapalım. İçimizden biri... pardon, neye bakıyordu?

Döngü ve geri dönüşüm. Modern dünyamızda Pietá çirkin, sıradan ve alelade. Kederli, ebedi annesinin kollarındaki ölü İsa yok, ama alüminyumdan yapılmış binlerce Budweiser bira kutusunun oluşturduğu yirmi beş metre yüksekliğindeki tepeleri, kepçelerin gürültüyle boşalttığı, tangır tungur sesler çıkaran, parçalanan, ezilen, yukarıdan aşağı yağmur

gibi dökülen bilgisayar kontrollü, otomatik çalışan, homeostatik devasa bir Budweiser fabrikası atık kutuları yeni bir hayata, içini yeni canlı malzemelerle doldurup geri dönüştürmek için göğsünde topluyor – bir öyküde [“Autofac” (1955)] buna otomatik fabrika adını vermiştim. Üstelik bir önceki malzemenin aynısını dolduruyor. Ya da Budweiser laboratuvarının kimyagerleri Tanrı’nın planını ebedi ilerleme adına tamamlıyor olmalı ki bu malzemeler her seferinde bir öncekinden daha kaliteli oluyor.

Aziz Pavlus, Korintliler 1 mektubunda, “Şimdi her şeyi aynada silik bir görüntü gibi görüyoruz,” der. Bir gün gelecek ve Korintliler 1, “Şimdi her şeyi pasif kızılötesi ışınların ardındaki silik görüntüler gibi görüyoruz,” diye yazılacak. Acaba Orwell’ın *1984* romanındaki gibi bir tarayıcı kamera sürekli takip ediyor mudur? Peki, programları izlediğimiz gibi televizyonumuzun tüpü de bizi izliyor mudur ya da bizim yaptığımız gibi şaşırıyor veya sıkılıyor mudur ya da onun amansız yüzünde gördüklerimizle bizim eğlendiğimiz gibi o da bizim yaptıklarımızla eğleniyor mudur?

Bu, bana kalırsa fazlasıyla kötümser ve paranoyak bir düşünce. Korintliler 1’in şu şekilde yazılacağına inanıyorum: “Pasif kızılötesi ışın *bizi* karanlıkta izliyor.” Elbette kim olduğumuzu anlamak için bu yetersiz kalır. Çünkü sadece birbirimizi değil, kendimizi bile anlamıyoruz. Belki bu da iyi bir şeydir, çünkü bu hâlâ sürprizler yapmaya hazır olduğumuz anlamına geliyor ve böyle şeylerden hoşlanmayan otoritelerin aksine bizim adımıza hareket eden bu şans olayları hoşumuza gider.

Bu arada sürprizler, –bu düşünce sizde de sürpriz etkisi yapabilir– paranoyaklar için bir tür panzehirdir. Ya da daha kesin söylemek gerekirse, sürprizlerle çok sık, hatta arada sırada karşılaşılan bir şekilde yaşamak sizin paranoyak olmadığınızın işaretidir; çünkü paranoyak açısından hiçbir şey sürpriz değildir, her şey onun beklediği gibi olur hatta bazen daha fazlası meydana gelir. Her şey onun sistemine uygundur. Oysa bize göre ortada bir sistem yoktur, belki de *bütün* sistemler –yani evrenle ilgili her şeyi kapsayan, her şeyi açıklayan hipotezler gibi hareket eden teorik, sözlü, sembolik, semantik vb. açık ve kesin ifadeler– paranoyanın klinik tablosudur. Esrarengiz, anlamsız, zıt, düşmanca davranan ve hepsinden önemlisi açıklanamaz bir şekilde samimi ve bağışlayıcı, başka bir deyişle, karmaşık, kurnaz, üstü biraz kapalı, derin, anlaşılması zor ve çok sevilen bir

insanın diğerine davranışına, kısacası insana çok benzeyen sözde cansız çevreden memnuniyet duymalıyız. Bazen birazcık da korkmalıyız tabii. Çünkü bu sürekli yanlış anlaşılıyor. Bilemediğimiz veya emin olamadığımız bir şeye inanmak ve tahmin yürütmek zorundayız. Düşündüğünüz, sizin yaptığınız ya da öylesine varolan bir şey değil, fakat anlık, geçici bir hevesle insanı cesaretlendiriyor ve sonra da yüzüstü bırakıyor ya da en azından öyle yapıyormuş gibi görünüyor. Gerçekte ne olduğunu hiç bilemeyebiliriz. Ama en azından böylesi paranoyakların, kendi kendini aldatan, hayatı mağlup eden sahte kuşkusuzluğundan daha iyi değil mi? Bu durumu bir dostum esprili bir dille *sanırım* şöyle dile getirmişti: “Doktor, birileri yemeğime bir şeyler katıp beni paranoyak yapıyor [sic: muhtemelen “paranoyak yapmak için” şeklindedir].” Doktorun sorması gereken şey, yemeğine o şeyleri ücretsiz mi kattıkları, yoksa ondan bunun için para mı aldıkları sorusu olmalıydı.

Hepimizin bildiği tarihi bir bilimkurgu çalışmasına son kez geri dönelim: İncil. Çalışma alanımla ilgili öykülerin bazılarında bilgisayarlar bu görkemli kitabın bölümlerinin çıktısını verirler. Bununla ilgili olarak ben de gelecekteki topluma dair şöyle bir fikir ileri sürüyorum: Bir bilgisayar, bir insan çıktısını verir.

Ya da, eğer bundan bir şey çıkmazsa, ikinci bir seçim yapıp mukayesede çok zayıf kalsa da, İncil’in küçük yazılı halinin çıktısını verebilir: “Başlangıçta son vardı.” Yoksa tersi mi olmalı? “Sonda başlangıç vardı.” Her neyse. Zamanda rastlantısallık hangisinin gerçekleşeceğini belirleyecektir. Bu seçimi yapmak zorunda kalmadığım için şanslıyım.

Belki de, bir bilgisayara bu cümlelerden birini verdiğinde gerekli kararı bilgisayarı kullanan android verecektir. Buna rağmen, eğer android zihniyetle ilgili düşüncelerimde haklıysam, android bir karara varamayacak ve iki cümlenin de çıktısını alıp, hatta başlangıçtan beri varolan bir kaosa bile sebep olmayan, kendi kendini geçersiz kılan bir hiçlik yaratacaktır. Ancak bir android muhtemelen bunun üstesinden gelebilir; bir tür karar verme yetisi olduğu için bir cümleyi “doğru” diye alıntılayarak seçmesi muhtemeldir. Ama hiçbir android –bu terimle insan olmayan bir şeyi değerlendirdiğimi hatırlayacak ve fark edeceksiniz– benim tanıdığım ışıltılı gözlü genç kızın yaptığını yapmayı aklından bile geçiremez; çünkü bu genç kızın yaptığı biraz tuhaf, etik açıdan ya da en azından geleneksel anlamda

bazı açılardan sorgulanabilir bir şey de olsa, bana göre tamamen insani bir özelliği yansıtmaktadır ve yine bana göre, bu insani özellik neşeli bir isyan ruhu ve her ne kadar ruhani olmasa da enerji dolu cesaret ve eşsizlik örneğidir:

Genç kız bir gün arabasını kullanırken kasalar dolusu Coca-Cola taşıyan bir kamyonu takip ettiğini fark etti, kamyonun arkası kasalarla tıka basa doluydu. Kamyon park ettiğinde, o da kendi arabasını hemen kamyonun arkasına park etti ve arabasının bagajını toplayabildiği tüm Coca-Cola şişesi kasalarıyla doldurdu. Haftalar sonra bile, onun ve arkadaşlarının bir sürü bedava Coca-Cola'sı olmuştu. Şişeler boşaldığı zaman genç kız boşları markete götürüyor ve depozito parası alıyordu.

Bu duruma şunu söyleyebilirim: Tanrı onu korusun. Umarım sonsuza dek yaşar ve Coca-Cola şirketi, telefon şirketi ve kızılötesi tarayıcıları ve keskin nişancı dürbünleriyle diğer bütün firmalar yok olur gider. Metaller, taşlar, kablolar ve ağlar hiçbir zaman hayat bulmadılar. Ama o ve arkadaşları – yani bizim insan temelli geleceğimiz, bizim küçük şarkılarımız– gerçekten yaşadılar. İncil, "İnsan ruhunun göğe yükseldiğini ve canavarların nefesinin Yeryüzü'nün derinliklerine çekildiğini kim bilir?" diye sorar. Bir gün, İncil'in gelecekteki bir baskısında, "İnsan ruhunun göğe yükseldiğini ve *androidlerin* nefesinin yeraltına indiğini kim bilir?" diye yazacaktır. Öldüklerinde androidlerin ruhları nereye gider? Ama eğer yaşayamazlarsa ölemezler de. Ölmezlerse her zaman bizimle birlikte olacaklar demektir. Acaba gerçekten ruhları var mıdır? Peki ya bizim ruhumuz var mıdır?

Düşünüyorum da, İncil'in bize söylediği şey hepimizin aynı yere gideceği. Ama bu yer bir mezarlık değil, bilakis bundan öte bir yaşam. Yani gelecekteki dünya.

Teşekkür ederim.

İnsan, Android ve Makine

1976

Evrende benim daha önceleri "makineler" adını verdiğim acımasız, soğuk şeyler var. Davranışları beni ürkütüyor, özellikle de insan davranışlarını kusursuz biçimde taklit ettikleri zaman bu şeylerin insan olmadıkları halde kendilerine insan süsü vermeye çalıştıklarına dair rahatsız edici bir duyguya

kapılıyorum. Onları artık “androidler” diye adlandırıyorum ve bu kelimeyi de kendime özgü bir biçimde kullanıyorum. Laboratuvar ortamında bir insan yaratmaya yönelik (*The Questor Tapes* isimli mükemmel TV filmindeki gibi) samimi bir çabayı kastetmiyorum. Her nasılsa bizi tuzağa düşürmek, onun bizden biri olduğu yanılgısına düşmemiz amacıyla geliştirilmiş bir şeyden bahsediyorum. Bu şey laboratuvarda üretilmiştir – açıkçası bu bakış açısı bana pek anlamlı gelmiyor; çünkü bütün evren aslında kocaman bir laboratuvardır ve el sıkışmak için ellerini uzatırken gülümseyen sinsi ve acımasız varlıklar da oradan çıkar. Fakat el sıkışmaları ölümün kucaklayışı, gülümsemeleri de mezarın soğukluğudur.

Bu yaratıklar aramızdalar, ancak morfolojik olarak bizden farklı değiller. Bunun bir öznitelik farklılığı değil, bir davranış faklılığı olduğunu göz önüne almalıyız. Bilimkurgu yazılarımda sürekli bu konuya değiniyorum. Bazen androidler bile kendilerinin android olduğunu bilmez. Tıpkı Rachel Rosen gibi, onlar da güzel olmalarına rağmen içlerinde eksik bir şeyler olabilir ya da *We Can Build You*’daki Pris gibi bir insan rahminde dünyaya gelebilirler. Hatta androidleri tasarlayabilirler –adı geçen kitaptaki Abraham Lincoln gibi– ve kendileri sıcakkanlılıktan yoksun olabilirler. “Şizoid” adı verilen ve gerçek duyguların eksikliği anlamına gelen klinik hastalar grubuna girerler. Burada “şey” kelimesine vurgu yaparak aynı şeyi kastettiğimizden eminim. Gerçek empati ve duygudan yoksun bir insan, tasarım veya hata sonucu böyle bir yoksunluğu olsun diye üretilmiş bir androidden farksızdır. Esas itibariyle kendi cinsinden diğer insanların kurbanı olduğu kaderi önemsemeyen insanı kastediyoruz, böyle bir insan diğer insanlardan ayrı durur; bir seyircidir, John Donne’nin, “Hiç kimse kendinden bağımsız değildir,” teoremine umursamazlığını davranışlarıyla ortaya koyar ama bu teoreme bir değişiklik kazandırır: Zihinsel ve ahlaki açıdan kendinden bağımsız kişi *insan değildir.*”

Bu günlerde dünyamızda gerçekleşen en büyük değişim muhtemelen canlıların yaşamlarını maddeleşmeye doğru yönlendirme ve aynı zamanda mekanik yapılara maddeye karşılıklı hareketlilik kazandırma hızıdır. Canlılar ve cansızlar arasında artık kesin, kategorik bir ayrım yapmıyoruz; işte bizim gelecekteki paradigmamız da bu olacak: *Dr. Bloodmoney* öykümdeki karakterim Hoppy, bir servo-asist[8] labirenti içindeki bir tür insan futbol topudur. Varlığının yalnızca bir kısmı organiktir, ama bütün bedeni canlıdır; yani bir kısmı aynı evrende, insan rahminde doğmuştur ve

tamamen canlıdır. Bilimkurgu âleminden değil, gerçek dünyadan bahsediyorum: Bir gün gelecek her iki dünyada da ayağı olan milyonlarca hibrit varlık olacak. Bunları “insana” karşı “makine” diye tanımlamak bize oynayacak sözel bir bulmaca sağlayacaktır. Bugünkü ve gelecekteki asıl endişe şudur: Bu karmaşık varlık, (Palmer Eldritch yarattığım karakterler arasında bunun iyi bir örneğidir) insan gibi *davranır* mı? Öykülerimin çoğunda nazik davranışlar gösteren tamamen mekanik sistemlerden ibaret karakterler vardır. Taksiler ya da *Now Wait For The Last Year* romanının sonunda bahsedilen ve zavallı defolu insanın inşa ettiği tekerlekli arabalar gibi. “Adam” ya da “insan” bizim doğru şekilde anlamak ve kullanmak zorunda olduğumuz terimlerdir, ama bu iki terim kökene ya da ontolojiye değil, yeryüzündeki varoluş biçimine işaret etmektedir. Eğer mekanik bir yapı size yardım etmek için her zamanki çalışmasına ara veriyorsa onun transistörlarının ve röle sistemlerinin analizinin açıklayamayacağı insani bir yapısı olduğunu varsayardınız. İçindeki insani yapının kaynağını tespit etmek için kablo devrelerini izleyen bir bilim insanı ise tıpkı ruhumuzun bedenimizdeki yerini bulmak için umutsuz bir çaba harcayan ve belirli bir noktada belirli bir yapı bulamadığı için bir ruhumuzun olduğunu kabul etmeye yanaşmayan önemli bilim insanına benzerdi. Ruh insan için neyse, makine için de insan odur: Fonksiyonel hiyerarşi açısından bu bir ek boyuttur. İçimizden biri Tanrı gibi *davrandığında* (pelerinini bir yabancıya verdiğinde) makine de insan gibi *davranır* yani programlanmış döngüsünü bir karara bağlı olarak ertelemek için duraklar.

Ancak bütünlüğü içerisinde bize şefkatli davranmasına rağmen (bizi kabul edip seviyor olmalı, çünkü Abraham Maslow’un dediği gibi, “Aksi olsaydı bizi çoktan idam ederdi.”) evrenin hâlâ kafa karışıklığı sisinden bize sırıtan bir karaltı gibi karşımıza çıkan şeytani maskeler taktığını ve belki bizi kendi çıkarı uğruna kurban edebileceğini anlamak zorundayız.

Yine de bir maskeyi altında yatan gerçekle karıştırmamak için dikkatli olmak zorundayız. Perikles’in yüzüne taktığı savaş maskesini düşünün: Savaşın gaddarlığını taşıyan, merhametten uzak, buz gibi bir bakış görürsünüz; göze hoş gelecek hiçbir özgün insan yüzüne veya kişiye benzemez. Elbette amaç buydu. Perikles sabahın alacakaranlığında sislerin içinden size yaklaştığında bunun bir maske olduğunu fark etmediğinizi, bu ifadenin Perikles’in gerçek çehresi olduğuna inandığınızı varsayalım. İşte, romanımda Palmer Eldritch’i tam da böyle tasvir ettim: Attikalı Yunanların

savaş maskeleriyle arasındaki bu benzerlik tesadüfî olamaz. Kötülüğün ürkütücü peygamber mühürleri olan içi boş göz çukurları, mekanik metal kol ve eller, paslanmaz çelik dişler –bunları ilk kez 1963 yılında bir öğle vakti gökyüzünde gördüm– bir savaş maskesinin ve metal zırhın, yani bir savaş tanrısının tasviri bir görünüşü değil midir? Öfke Tanrısı bana kızgındı. Ama bu kızgınlığın, bu metal başlığın altında Perikles'inki gibi bir insan yüzü vardı. Nazik ve sevgi dolu bir insan.

Yıllar boyunca yazılarımın ana konusu, "Şeytan metal bir maske takar," idi. Belki şimdilerde bunu değiştirmek gereklidir. Bir an için gözüme ilişen ve hakkında yazdığım bir yüz değildi: Yüze giydirilmiş bir maskeydi. Gerçek yüz ise bu maskenin tam tersidir. Elbette böyle olacaktır. Sert soğuk metal, sert soğuk metal üzerine yerleştirilmez. Tıpkı çevresine yapay gözleriyle korku salmak için zararsız güvenin kendini yapay gözlerle donatması gibi metal de yumuşak doku üzerine yerleştirilir. Bu, bir savunma önlemidir ve işe yararsa yırtıcı hayvan, "Gökyüzündeki en korkunç yaratığı gördüm; vahşi bir yüz ifadesi, korkunç şekilde çırpan kanatları, iğneleri ve zehri vardı," diye homurdanarak sığınağına geri döner. Yırtıcının akrabaları bundan etkilenir. Büyü işe yarar.

Oysa ben yalnızca kötü insanların maske taktığını sanmıştım ama benim maskenin büyüsüne, onun korkunç, dehşet dolu büyüsüne, yani *aldatıcı görüntüsüne* kandığımı artık anlayabiliyorsunuz. Bu hileye kanmış ve oradan kaçmıştım. Şimdi, bu hilenin özgün bir şey olduğu konusunda size ukalaca vaaz verdiğim için özür dilemek istiyorum: Hepinizi kamp ateşinin başına gözleriniz heyecandan kocaman açılmış bir şekilde toplamış ve karşılaştığım korkunç canavarların hikâyelerini, güvenli yuvama geri dönerken sorumluluk duygusuyla yanımda getirdiğim ürkütücü hayallerle sonlanan keşif gezimi anlatmıştım. Neye karşı güvenli? Gizlilik ihtiyacı ortadan kalktığında gülümseyip zararsızlığını ortaya koymuş olan bir şeye karşı.

Artık "insan" ve "android" diye adlandırdıklarım arasındaki ihtilafımı terk etmek niyetinde değilim, çünkü ikincisi birincisinin açısından bakıldığında temel uçların acımasız ve ucuz bir taklidi. Ama daha çok beceri gerektiren kategorileri ayırt etmek için yüzeysel görünüşler üzerinde ilerliyordum. Eğer narin, zararsız bir yaşam kendini ürkütücü bir savaş maskesinin ardına saklıyorsa, narin ve sevgi dolu maskelerin ardında da insan ruhuna dair

habis bir katil gizlenebilir. Hiçbir durumda yüzeysel görünüş üzerinde devam edemeyiz, her birinin kalbine nüfuz etmek, her bir öznenin can alıcı noktasına inmek zorundayız.

Belki de evrendeki her şey iyi bir sona hizmet ediyordu – yani evrenin amaçlarına hizmet ediyordu demek istiyorum. Ancak içsel kişilikler ya da alt sistemler hayat toplayıcı olabilir. Aslında genel yapıdaki rollerine bakmadan onlarla uğraşmalıyız.

Yaklaşık iki bin yıllık bir Kabala metni olan *Sefer Yetsirah*[9] yani *Yaradılış Kitabı* bize şunları söyler: "Tanrı birini diğerinin karşısına koyar; yani iyiliğe karşı kötülük, kötülüğe karşı iyilik vardır; iyi iyinin içinden doğar ve kötü de kötünün içinden gelir. *İyi kötüyü saflaştırır* ve *kötü de iyiyi saf hale getirir*; iyi, iyiler için, kötü de kötüler için saklanır."

İki oyuncunun temelinde her ikisi de olmayan Tanrı bulunur. Oyunun etkisi iki oyuncunun da saf hale gelmesi anlamına gelir. Bu nedenle arkaik İbrani tektanrıcılığı bizim görüşümüzden daha üstün bir haldedir. Bizler bir oyundaki benzerlik ve zıtlıkları önceden belirlenmiş yaratıklarız. Bu belirleme de tesadüf eseri değil, bizim belli belirsiz görebildiğimiz ileri görüşlü bellek yazımı sistemlerinin sabırlı çalışmasının bir eseridir. Açıkçası bu kimsenin çıkarına hizmet etmez. Bu tür yönelimlere güvenmek zorundayız ve güvenmekten başka da şansımız yok – elbette bu yönelimler ortadan kalkana kadar. Hâlihazırda belli şartlar altında ortadan kalkabilirler ve kalkmaktadırlar da. İşte o noktada kasıtlı olarak görmemizin engellendiği şeyler bize görünür hale gelir.

Bunun, sanki bir örtünün –Maya'nın örtüsü diye adlandırılmıştır– altındaymış gibi duran bu anlaşılması güç şeylerin bir aldatmaca olduğunu anlamak zorundayız. Çünkü bu kendi içinde bir son değildir, sanki evren bir şekilde aksi doğruymuş ve bizim öyle olduğunu görmemizi engellemekten hoşlanıyormuş gibidir; biz ve gerçeklik arasında bir örtünün (Yunanlar buna *dokos* adını verir) uzandığını anlattıktan sonra bu örtünün iyi bir amaca hizmet ettiğini kabul etmemiz gerekir. Sokrates öncesi dönem filozoflarından Parmenides, tarihsel açıdan Batı'da dünyanın bizim gördüğümüz gibi olamayacağı, *dokos*'un, yani bir örtünün var olduğu konusundaki ispatı geliştirmek için sistematik çalışan ilk kişi olarak kabul edilir. Aynı fikir, Aziz Paulus tarafından görme biçimimizden, "Cilalı metal bir tavanın dibindeki yansıma gibidir," diye bahsederken de dile getirilir.

Aziz Paulus burada Platon’un sadece gerçekliğin görüntüsünde gördüğümüz ve bu görüntülerin güvenilemeyecek kadar yanlış ve kusurlu olduğu yönündeki tanıdık düşüncesine de işaret etmektedir. Aziz Paulus’un, Platon’un ünlü mağara metaforundakinden daha geniş kapsamlı bir şey söylediğini eklemek isterim: Paulus bize evreni geriye doğru bakarak gayet iyi görebileceğimizi söylüyordu.

Bu düşüncenin olağanüstü hamlesini entelektüel olarak kavrasak dahi kolayca sindiremeyiz. “Evreni geriye doru akarak görmek mi?” Bu da ne demektir? Size bir ihtimalden bahsedeyim: Zamanı geriye doru tecrübe ettiğimiz ihtimalini ya da daha kesin bir dille söylemek gerekirse, zaman tecrübesine dair içsel, öznel kategorimiz (bir anlamda Kant’ın bahsettiği gibi tecrübeyi düzenleme şeklimiz), zaman tecrübemiz, zamanın akışına –tam da dik açı yapacak şekilde– dikey özelliktedir. İki tür zaman vardır: ontolojik matrisimizin yapısını algılama yeteneği veya tecrübesi olan zaman ve bütün mekân boyunca başka bir alanın içine doğru ayrılmaz bir bütünlükle yönelen bir kapsamlılık olan zaman. Bu doğrudur, ancak evrenin dışsal zaman akışı farklı bir yönde ilerler. Bunların her ikisi de doğrudur, ancak zamanı onun asıl yönüne dik biçimde tecrübe etme şeklimizle, olayların ardışıklığı, nedensellik, geçmiş, gelecek, evrenin gidiş yönü konularında tamamen yanlış fikirlere kapılıyoruz.

Sanırım bunun önemini anlıyorsunuz. Hem Kant’ın düşünce sistemi, hem de Sovyet Doktor Nikolai Kozyrev’in zaman bir enerjidir, evreni birbirine bağlayan temel enerji zamandır, bütün yaşam buna bağlıdır, bütün fenomenlerin kaynağı zamandan doğar, diye ifade ettiği haliyle zaman gerçektir ve her ikisi de şunu anlatır: Zaman hem her bir entelekyanın, hem de evreninin bütün entelekyasının enerjisidir.

Ancak zaman kendi içinde geçmişimizden geleceğimize doğru hareket etmez. Zamanın dik açılı ekseni onu bir devir daim çemberine yöneltir, deyim yerindeyse bizim doğrusal zaman ölçümüze göre neredeyse iki bin yıldır varolan türümüzün engin kış mevsiminde âdeta “patinaj yapıyoruz”. Açıkçası, dik açılı zaman veya doğru zaman basit döngüsel zaman gibi bir şeyi döndürür, bunun için de her bir yıl aynı yıl gibi, her yeni mahsul aynı mahsul gibi dikkate alınırdı, gerçek şu ki her bahar mevsimi de yine aynı bahar mevsimiydi. İnsanın zamanı bu son derece basit şekilde algılama yetisini yıkan şey birey olarak söz konusu yılları fazlaca uzatmış olması ve

kendisinin de yıprandığını, mısır mahsulü, çiçek soğanları, kökler ve ağaçlar gibi her yıl yenilenmediğini anlayabilmesidir. Bu basit döngüsel zamandan daha kesin bir zaman fikri olmalıydı, bu yüzden istemeden de olsa, Bergson'un anlattığı gibi biriken bir zaman olan doğrusal zamanı geliştirdi; bu zaman yalnızca bir yöne doğru ilerler ve ilerleyişi sırasında her şeye eklenir ya da her şeyi kendine ekler.

Gerçek dikey açılı zaman döngüseldir, ama bu döngü daha geniş bir ölçektedir, daha çok arkaik dönemlerin Büyük Yılı'na, hatta Dante'nin *İlahi Komedya*'da ifade edilen sonsuz zaman oranı fikrine de çok benzer. Ortaçağda, Erigena[10] gibi düşünürler gerçek sonsuzluğu veya ebediliği fark etmeye başlamış ancak diğerleri sonsuzluğun zamanı içerdiğini fark etmeye başlamışlardı (ebedilik durağan bir durumdu), buna rağmen zaman bizim algılamamızdan daha farklıydı. Bir ipucu, Aziz Paulus'un dünyanın Son Günleri'nin Her Şeyin Yeniden Yapılanması olacağına dair ettiği sürekli tekrarda yatmaktadır. Aziz Paulus bu dik açılı zamanın daha önce olan her şeyi eşzamanlı bir düzlem veya kapsam gibi içinde barındırdığını anlayacak kadar tecrübe etmişti, bu tıpkı bir plağın üzerinde daha önceden çalınan parçalarının üzerindeki çizgiler gibidir, plak kayıt iğnesi parçaları yazdıktan sonra bu çentikler kaybolmazlar. Bir fonograf kaydı aslında uzun, helezonlu bir spiraldir ve düzlemsel geometriyle gösterilebilir: İlerledikçe müziği biriktiren kayıt iğnesinden her ne kadar bahsedebilsek de, bunlar boşlukta da görülebilirler. Geri veya ileri atlama gibi işlev bozuklukları fikri burada muhtemeldir ama bunlar herhangi bir teolojik amaca hizmet etmezler: Bunlar *Mars'ta Zaman Kayması* romanımdaki gibi zaman kaymalarıdır. Buna karşın eğer meydana gelmeleri gerekliyse bize, gözlemcinin veya dinleyicinin amaçlarına hizmet etmeleri gerekirdi. Evrenimiz hakkında birdenbire pek çok şey öğrenirdik. Ben zamanda bu tür dik açılı işlev bozukluklarının meydana geldiğini düşünüyorum ama beyinlerimiz bu bozuklukları belirsiz hale getirmek için otomatik olarak yanlış hafıza sistemleri geliştiriyor. Bunu bizi yine daha önce de açıkladığım önermeme götürür: Örtü ya da *dokos* bizi makul bir sebebe dayanarak kandırmak için ortaya çıkar ve zaman işlev bozukluklarını yaptığı bu türden açığa çıkarmalar bu iyi amaca hizmet etmek için geçersiz kılınmalıdır.

Muazzam miktarda örtüleme yapmak zorunda olan bir sistemde ne olduğu hakkında eleştiri getirmek mağrurluk olurdu, önermemin her ne sebeple olursa olsun onun içine nüfuz etmemiz gerektiğini söylediğinde bu tuhaf,

örtü benzeri düş eskiyi de içine alarak, algılamalarımız ve anılarımız açısından kendini eski haline getirmektedir. Bu karşılıklı düş görme kaldığı yerden devam ediyor, çünkü galiba, bizler *Ubik* romanımdaki karakterlere benziyoruz; yarı ölü bir haldeyiz. Ne hayattayız ne de ölüyüz, ama bir derin dondurucunun içinde buzlarımızın çözülmesini bekliyoruz. Mevsimlerin geçit törenine dair muhtemelen ürkütücü terimlerle ifade edilmiş olan bahsettiğim bu kış mevsimi ırkımızın kış mevsimidir ve aynı zamanda *Ubik*'teki yarı ölülerin kışıdır. Buz ve kar zerrelerini kaplar; buz ve kar *dokos* veya Maya adını verdiğimiz tortularla dünyamızın üzerini örtüyor. Her yıl dünyamızın üzerindeki donmuş buz katmanlarını veya kabuğunu eriten şey ise elbette güneşin tekrar ortaya çıkışıdır. *Ubik*'teki karakterlerin üzerini örten, hayatlarını ve hissettikleri entropiyi donduran buz ve karı eriten şey ise eski patronları Bay Runciter'in kendilerini çağıran sesidir. Bay Runciter'in sesi bizim kışımızda kendi dünyamızdaki her kökün, tohumun, çiçek soğanının duyduğu sesten başka bir şey değildir. "Uyanın! Ey uyuyanlar, kalkın!" dediği duyulur. İşte size Bay Runciter'in kim olduğunu anlattım ve size içinde bulunduğumuz durumu ve *Ubik*'in gerçekte neden bahsettiğini de anlattım. Ayrıca zamanın Sovyetler Birliği vatandaşı Dr. Kozyrev'in ileri sürdüğü gibi aktığını ve *Ubik*'te zamanın hükümsüz kaldığını ve bizim tecrübe ettiğimiz gibi düzlemsel bir hatta ilerlemediğini de söyledim. *Ubik*'te zaman bu şekilde gerçekleştiği için karakterlerin ölümüne bağlı olarak biz okuyucular ve romandaki kişiliklerin dış dünyayla bağlantılı bölümleri dünyayı Maya örtüsü ve doğrusal zamanın her şeyi belirsizleştiren bulutları olmadan görürler. Dr. Kozyrev tarafından bütün yaşamın devamlılığını sağladığı ve bütün fenomenleri bir arada tuttuğu ve akışının altındaki ontolojik gerçekliği *etkinliğiyle* gizlediği önerme olarak ileri sürülen bu enerji Zaman'dır.

Dik açılı zaman eksenini, *Ubik* romanımda neyi tasvir etiğimi anlamadan dile getirmiştim: örneğin objelerin yatay zamanda inşa edilmiş oldukları farklı hattan tamamen farklı yapısal gerilemeleri gibi. İlkel hale böyle bir dönüş Platon'un İdea'larının ya da arketiplerinin bir benzeridir: Bir roket önce bir Boeing 747 haline döner, sonra da Birinci Dünya Savaşı'nda kullanılan çift kanatlı Jenny haline gelir. Doğrusu dik açılı zamanın dramatik bir tasvirini yaptığımda bunun aynı zamanda geriye doğru hareket eden, yani *doğal olmayan bir gerilemeye maruz kalan* dik açılı zaman olduğu da çok net görülmeyebilir. Belki de *Ubik*'teki karakterlerin gördüğü

şey normal ekseninde ilerleyen dik açılı bir zamandır. Eğer biz, bir şekilde, evreni tersine dönmüş halde görsek *Ubik*'teki objelerin maruz kaldığı "gerilemeler" mükemmelliğe doğru ilerleyen devinim haline gelebilirler. Bu durum, zamanda geniş bir alana yayılan (uzayda geniş bir alana yayılmanın aksine) dünyamızın neredeyse sonsuz sayıda ardışık katmanlardan oluşan bir soğana benzediği anlamına gelir. Eğer doğrusal zaman katmanlar oluşturuyorsa belki de dik açılı zaman, derece derece yükselen daha büyük bir varlığın katmanlarını ortaya çıkartmak için bu katmanları soyuyor olabilir. Burada Plotinus'un[11] her biri bir sonrakinden daha fazla varlık –ya da gerçeklik– taşıyan eş merkezleri yayılma halkalarından oluşmuş bir evren görüşünü hatırlamakta fayda var.

Bu ontoloji içinde, varlık diyarı, karakterler, tıpkı bizler gibi onları uyandıracak bir sesi bekleyerek düşler içinde uyuklamaktadır. Onların ve bizim baharın gelişini beklediklerini söylerken bir metafor kullanmıyorum. Bahar bir sıcaklık değişimi, entropi sürecinin ortadan kalkışı anlamına gelir; yani onların yaşamları ısı birimleriyle ifade edilebilir ve bu birimler terk edilmiştir. Hayatı yeniden kuran işte bu bahar mevsimidir; hayatı tamamen yeniler ve bazı durumlarda, bizim türümüzde olduğu gibi, yeni hayat bir metamorfoz haline gelir. Uyuklama dönemi daha önceden tanıdığımız yaşam formundan tamamen farklı olan ve türdeşlerimizi de içine alan bir gebelik sürecidir. Pek çok tür için bu böyledir; hepsi de döngülerden geçer. Bu nedenle, kışımız sadece göründüğü gibi "patinaj yaptığımız" anlamına gelmez. Bir yıl önce tomurcuklandırdığımız aynı çiçekleri her yıl tekrar tekrar üretmeyiz. Eski çağlarda yaşayanların bizim de tıpkı bitkiler dünyası gibi her yıl geri döndüğümüze inanmış olmasındaki yanlışlığın nedeni de budur; bizim için daima bir birikim söz konusudur, her birimiz için geçerli olan entelekya henüz mükemmel ya da tam değildir ve hiçbir zaman da tekrar edilebilir olmamıştır. Beethoven'in bir senfonisi gibi, her birimiz eşsiz bireyleriz, uzun kış mevsimi sona erdiğinde yeni tomurcuklar haline gelerek hem kendimizi hem de çevremizdeki dünyayı şaşırtacağız. Pek çoğumuzun yapacağı şey takmış olduğumuz basit maskeleri –gerçek sanılsın diye kullanılan maskeleri– çıkarıp atmaktır. Bu maskeler amaçlarına uygun olarak herkesi çok güzel kandırdı. Kış mevsiminin alacakaranlığında, soğuk sislerin ve pusların içinde ilerleyen pek çok Palmer Eldritch'le karşılaştık ama pek yakında yeniden doğacak ve

ardındaki yüzü ortaya çıkartmak için bu demirden savaş maskesini yırtacağız.

O yüzü bizler, maske takanlar, daha önce hiç görmedik. Bu yüzden bizim için de sürpriz olacak.

Katıksız gerçek için kendini ifşa etmek, uzay-zaman tecrübelerimizin kategorileri sayesinde evrenle karşılaştığımız temel matrisimiz parçalanmalı ve bütünüyle çökmelidir. Söz konusu parçalanmayı *Mars'ta Zaman Kayması* romanımda zaman açısından el aldım: *Ölüm Labirenti*'nde özellikle düzenlenmiş sonsuz sayıda paralel gerçeklik vardır. *Flow My Tears, The Policeman Said* romanımda karakterlerden birinin dünyası genel dünyayı istila eder ve "dünya"yla aşağı yukarı Akıl'ın –dünyamızı düşünen, daha doğrusu düşlerinde canlandıran içkin Aklın– kastedildiğini gösterir. Joyce'un *Finnegan's Wake* romanındaki düş gören kişi gibi düş gören bu birey de canlanmak ve bilinç kazanmak üzeredir. Bizler bu düşün içindeyiz; bu kopya düşler de düş olarak kaybolmak, düşleri görenin gerçekliğinin gerçek manzarasıyla yer değiştirmek için kendi içlerine kapanmak üzereler. O düşü gördüğünde ve bir rüya gördüğünü anladığında biz de tekrar ona katılacağız. Brahmanizm'e mensup olsaydık büyük döngünün sona erdiğini, Brahma'nın tekrar canlandığını ve uyandığını ya da uyanık haldeyken uykuya daldığını söyleyecektik; her halükarda onun Aklı'ndaki uzay ve zamanın bir kapsamı olarak tecrübe ettiğimiz evren, bir döngünün sonunda yer alan tipik işlev bozukluklarını tecrübe ediyor. İsterseniz, "Gerçeklik çöküyor, her şey bir kaosa dönüşüyor," da diyebilirsiniz ya da benimle beraber, "Düşün, yani *dokos*'un ortadan kalktığını hissediyorum; Maya'nın kaybolduğunu hissediyorum. Uyanıyorum, o da uyanıyor. Ben Düş Gören'im, Bizler Düş Görenler'iz," demek isteyebilirsiniz. İnsanın aklına Arthur Clarke'ın Büyük Beyin karakteri geliyor.

Hepimiz gerçekliğin ontolojik kategorilerimiz çöktüğü zaman ortaya çıktığını onaylamak veya yalanlamak zorunda kalacağız. Eğer kaosun her yeri kuşatmakta olduğunu, bu rüyanın sona erdiğini hissederseniz, geriye hiçbir şey kalmayacak ve daha da kötüsü, dehşet verici bir şey yolunuza çıkacaktır. Tabii, Gazap Günü konseptinin sürüp gitmesinin sebebi de budur; pek çok insan *dokos* aniden çözüldüğünde sıkıntılı zamanlarla yüz yüze geleceklerine dair derin bir önsezi taşır. Belki de haklılar. Ama ben, güleç bir simanın karşımıza çıkacağını düşünüyorum, çünkü bahar mevsimi

canlıları kurutucu bir sıcakla kavurmaz, genellikle gülümseyen ışık damlalarıyla üzerlerine dökülür. Evrende, örtünün kaldırılmasıyla birlikte ortaya çıkacak kötücül güçler de olabilir ama Amerika Birleşik Devletleri'nde 1974 yılında yıkılan zorba hükümeti düşündüğümde, bu habis kanserin gün ışığına maruz kalışı ve hemen ardından da ortadan kalkması, gün ışığının ortaya çıkardığı yüksek değerin doğası gereği olabilir. *Nacht und Nebel*, gece ve sis vakitleri sırasında özgürlüğümüzün, haklarımızın, sahip olduklarımızın ve hatta yaşamlarımızın San Clemente'nin (yani Nixon'ın malikânesinin bulunduğu yerin) aşağısındaki sahte tapınaklarında, Florida'daki ve diğer yerlerdeki villalarında midelerini tıka basa yiyecekle dolduran adi yaratıklar tarafından tahrip edilmiş, biçimsizleştirilmiş, çalınmış ve yok edilmiş olduğunu öğrenmek gibi şoklar yüzünden ızdırap çekmek zorunda kalabiliriz ama bizimkine kıyasla, teşhir edilmenin şoku onların planları açısından çok daha kötüydü. Bizim planlarımız adalet, doğruluk ve özgürlük içinde bir arada yaşama çağrısıydı; bu ülkedeki eski hükümet zalim iktidar tipinin en kaba haliyle yaşayacak bir düzen kurmuş, aynı zamanda da bütün iletişim araçlarını kullanarak bize sürekli yalan söylemişti. İşte bu durum gün ışığının iyileştirici gücüne iyi bir örnektir; bu güç önce iyi insanların kalbinin derinliklerine kök salmış hoyrat zorbalık ağacını gün yüzüne çıkaracak, sonra da onu kurutacaktır.

Herkesin kabul ettiği gibi, bir girdabın içine kötü bir şekilde çekilmiş olmasına rağmen, bu kalp şimdi eskisinden daha kuvvetli bir biçimde atmaya devam ediyor; bir zamanlar içinde kaynayan kanser yok oldu. Aydınlıktan, gerçekten kaçan ve doğruyu söyleyen herkesi yok eden kara bitki, insan ırkının uzun kış mevsimi boyunca nelerin tomurcuklanabileceğini göstermektedir. Bahsettiğim kış mevsimi de 1974 yılının bahar ekinoksunda sona ermeye başlamıştı.

Bazen, Düş Gören'in bizi uyandırırken ve Birleşik Devletler'de içinde bulunduğu durumu, karşı karşıya olduğumuz dehşet verici tehlikeyi fark etmemizi sağlarken zorbalığa da baskı yapmaya başladığını düşünüyorum.

En iyi romanlardan ve dünyamızın doğasını anlama konusundaki en önemli yapıtlardan bir Ursula Le Guin'in *The Lathe of Heaven* romanıdır; romanda düşsel evren öylesine çarpıcı ve ilgi çekici bir dille betimlenmektedir ki, bunun üzerine herhangi bir ek açıklama yapmaktan çekiniyorum; çünkü buna gerek yok. Romanlarımızı yazarken, Charles Tart'ın[12] rüyalarla ilgili

çalışmasını okuduğumuzu sanmıyorum, ama şimdilerde ben hem onun hem de Robert E. Ornstein'ın çalışmalarını okuyorum. Kendisi, yaşadığım yerin kuzeyinde yer alan Stanford Üniversitesi'nin "beyin devrimi" üyesi olarak tanınır. Ornstein'ın çalışmasından anladığıma göre, birbirine eşit iki ayrı yarım küreye bölünmüş bir beyin değil de, birbirinden farklı iki beynimiz ve muhtemelen bir bedenimiz ve iki zihnimiz olabilir (bu konuda Ornstein'ın *The Nature of Human Consciousness* derlemesinde yer alan Joseph E. Bogen'in "The Other Side of the Brain: An Appositional Mind" makalesini kaynak gösteriyorum). Bogan, daha önce bir araştırmacının iki beynimiz, iki zihnimiz olması ihtimalini sezmeye başladığını ancak sadece modern beyin haritalama teknikleri ve ilgili çalışmaların bunu ispatlamayı mümkün hale getirebildiğini göstermektedir. Örneğin 1736 yılında Jerome Gaub[13] "...Cicero'ya göre antik düşünürlerin en bilgililerinden olan Pisagor ve Platon'un aklı iki bölüme ayırdığını ve bir yarının akıldan faydalanırken diğer yarının bundan mahrum kaldığını anlattığına inanacağınızı umuyorum," diye yazmıştır. Borgen'in makalesi o kadar etkileyici fikirler içeriyor ki, "bilinçsizlik" halimizin aslında bilinç kaybı olmadığını, çok daha narin bir ilişkide bulunduğumuz başka türlü bir bilinç hali olduğunu daha önce neden hiç fark etmediğimizi merak etmeme neden oluyor. Geceleri bizi rüyasında gören de işte bu diğer bilinçtir ya da zihindir. Bizi öyküsüyle bağladığı için onun dinleyicileri konumundayız; yani büyünün etkisindeki küçük çocuklarız... Belki de bu yüzden *Lathe of Heaven* uygarlığımızın belli başlı büyük kitaplarından biridir; çünkü Ursula Le Guin eminim ki, Ornstein'ın çalışması ve Bogen'in olağanüstü teorisi hakkında hiçbir şey bilmeden bu formülasyona ulaşmıştı. Bir beyin, çeşitli duyu kanalları aracılığıyla, tıpkı diğeri gibi aynı bilgiyi almakta ama bilgi işlem süreci farklı işlemektedir; yani her beyin kendine özgü bir yöntemle çalışmaktadır (sol beyin dijital bilgisayarlar gibidir, sağ beyin ise kalıpları birbirleriyle mukayese ederek çalışan Analog bilgisayarlara benzer). Aynı bilgiyi işlerken her biri bu aşamadan sonra farklı bir sonuca varabilir, kişiliğimiz sol beynimiz üzerinde yapılandığı için, eğer sağ beyin bizim için yaşamsal önem taşıyan ama sol beynin fark etmediği bir şey bulursa bizimle uyku esnasında ve rüya gördüğümüz sırada iletişime geçmek zorunda kalır, böylelikle gece bizimle acil bir iletişim kurmakta olan Düş Gören belli ki, nörolojik açıdan beynimizin sağ yarısında yer almaktadır, kaldı ki orası da Ben'in bir parçası değildir. Ancak bundan fazlasını (mesela, acaba Bergson'un düşündüğü gibi sağ beyin, sol beynin kapsama alanı dışında

kalan ultra duyuşsal bilginin bir tür güç çeviricisi ya da transformatörü olabilir mi?) henüz bilemiyoruz. Bununla birlikte, sanırım, *dokos* büyüsü sağ beynimizin çoğulu tarafından hazırlanıyor; türler olarak bizler sadece bir yarım kürede yaşamaya ve diğerini dünyayı korumak için yapması gerekenler konusunda tek başına bırakmaya meyilliyiz. Bu korumacılığın iki yönlü olduğunu ve her birimizle dünya arasında karşılıklı bir değişim olduğunu hatırda tutmak gerekir: Her birimiz üzerinde titrenmesi ve korunması gereken bir hazineyiz, ama bu dünyada böyledir ve o da içinde uykuya yatmış gizli bir tohum taşıyor. Bunlar öbür gizli tohumlar. Bu nedenle, Kali'nin örtüyü kaldırmasıyla ve beynimizi sağ yarım küresi sayesinde bugün farkında olmamak zorunda olduğumuz şeyleri fark etmemeye devam ediyoruz. Ama zaman sona eriyor, kış mevsimi bütün korkuları, zorbalıkları ve karlarıyla birlikte şimdi eriyor.

S*cience Fiction Studies* dergisinin Mart 1975 sayısında yer alan ve Frederick Jameson tarafından yazılmış olan ve anlaşılması güç romanlarımdan sayılan "After Armageddon: Character Systems in *Dr. Bloodmoney*"[14] başlıklı makale *dokos* örtüsü yapısı hakkında şimdiye kadar okuduğum en iyi açıklamadır, ayrıca zaten *Dr. Bloodmoney* benim karanlık romanlarımdan biridir. Alıntı yapıyorum: "Psişik dünyanın sanki delirmiş gibi olduğu ve dış dünyanın fotografik kurnazlıklarla dolu bir reprodüksiyon ya da bir simulakra halinde tekrar belirdiği, bazen uyuşturucularla[*1], bazen şizofreniyle ve kimi zaman da yeni BK güçleriyle açıklanan, bu kâbus dolu belirsizliği, gerçeklikteki bu tür dalgalanmaları Dick'in kuyucuları iyi bilirler (sf. 32)."

Burada, hem Maya'ya hem de bir holograma çok benzeyen bir şeyden bahsettiğimi, Jameson açıklamasından da anlayabilirisiniz. Carl Jung'un, bilinçsizlik hallerimizin tek bir varlık oluşturduğunu ya da onun deyimiyle "ortak bilinç" teşkil ettiğini ileri süren düşüncelerinde haklılık payı olduğuna dair kuvvetli bir his taşıyorum. Böyle bir durumda, bilgi ileten ve alan, muazzam büyüklükte bir iletişim ve bilgi ağı oluşturan milyarlarca "istasyondan" oluşan bu ortak beyin varlığı daha çok Teilhard'ın[15] noosfer[16] fikrine benzemektedir. Noosfer, tıpkı iyonosfer ve biyosfer gibi *gerçektir*; dünyamızın birleşik ve sürekli işleme tabi tutulan bir Geştalt bütünü içindeki holografik ve enformasyonel projeksiyonlardan oluşan atmosferindeki katmanlardan biridir ve kaynakları da çok katmanlı sağ beynimizdir. Özümüzde varolan, engin bir Zihin'den oluşur, gücü ve

bilgeliği bize onun Yaratan'a eşit olduğunu düşündürür. Hem Bergson'un Tanrı düşüncesi de böyledir.

Tanrıların işleri yüzünden zeki Grek filozofların kafasının iyiden iyiye karışması ilginçtir; onlar bu işleri ve tanrıları görebiliyorlardı (ya da öyle sanıyorlardı) ama Xenophanes'in[17] söylediği gibi: "İnsan en mükemmel gerçekle konuşma şansı bulsa bile bunun eksiksiz bir gerçek olduğunu bilmez; bütün şeyler *görünüşlerle* sarıp sarmalanmış haldedir [vurgu Dick'e aittir]."

Sokrat öncesi düşünürler bu fikre sadece görme erdemleriyle değil, Tek olan zaten var olduğu için gördüklerinin gerçek olamayabileceğine dair *a priori* bilgileriyle ulaşmışlardır.

"**E**ğer Tanrı her şey ise, o zaman görünüşler kesinlikle aldatıcıdır ve kozmosun gözlenmesi Tanrı'nın planlarıyla ilgili genellemelere ve spekülasyonlara belki yol açabilir, buna rağmen bunlara dair doğru bilgiyi sadece Tanrı'nın aklıyla doğrudan temas kurarak elde etmek mümkündür." (Edward Hussey'in *The Pre-Soctratics* isimli harikulade kitabının 35. sayfasından alıntı yapıyorum). Hussey, Herakleitos'a ait iki fragmanla devam eder: "Şeylerin doğasında kendini gizleme alışkanlığı vardır." (Fragman 123). "Örtülü yapı âşikar yapının ustasıdır." (Fragman 54).

Antik Çağ'da Grek ve İbranilerin Tanrı'yı ya da Tanrı'nın Aklı'nı evrenin üstünde değil, onun içinde tasavvur ettiklerini hatırlatmak isterim: İçkin Akıl ya da içkin Tanrı, gözle görülebilen evren ile Tanrı'nın bedeni bir aradadır, bu nedenle ruh beden için ne demekse Tanrı da evren için oydu. Bununla beraber Tanrı'nın belki de büyük ruh olmadığı ama farklı bir akıl türü olan *noos*[18] olabileceği; böyle bir durumda da evrenin Tanrı'nın bedeni değil, bizzat kendisi olduğu şeklinde bir varsayımda bulunmuşlardı. Uzay-zaman evreni Tanrı'ya ev sahipliği yapmakla beraber onun bir parçası değildir, Tanrı sonsuz genişlikte bir ağ veya enerji alanıdır.

Zihinlerimizin bir tür enerji alanları olduğunu varsayar (ki böyle bir varsayımda bulunmak doğrudur) ve bizim de aslında ayrık parçacıklarla değil, alanlarla karşılıklı etkileşim halinde bulunduğumuzu düşünürsek, noosfer'in yapılarına yayılan, onlara biçim veren ve yeniden şekillendiren milyarlarca beyinsel iz arasındaki karşılıklı etkileşimi kavramayla ilgili ortada teorik bir sorun kalmaz. Öte yandan, insanı, tıpkı bir makine gibi

parçalardan oluşmuş kırılgan bir organizma olarak gören on dokuzuncu yüzyıl düşünce biçimine bağlı kalırsanız noosfer'le nasıl kaynaşabilirsiniz? Siz eşsiz, somut bir şeysiniz. Kendimizi düşündüğümüzde ve hayatımızı göz önüne aldığımızda şey olma halini üzerimizden atmak zorundayız. Daha modern düşünce biçimleri sayesinde hepimizin, hayvanların ve bitkilerin de dâhil olduğu alanları örtüştürüyoruz. Bu ekosferde hep birlikte yaşıyoruz. Milyarlarca ayrık ve tam anlamıyla ego merkezli sol yarım küreli beyinlerin dünyanın nihai düzeni hakkında kolektif noosferik beyinlerden çok daha az söyleyecek şeyleri olduğunun ise farkında değiliz. Noosfer'in bütün beyin sağ yarım kürelerini kapsadığını ve her birimizin de içinde payı olduğunu akılda tutmamız gerekir. Kararı o verecektir, bütün gezegenimizi bir örtü veya katmanla kapladığı göz önüne alındığında, bu engin, plazmik noosfer'in solar enerji alanlarının içine ve oradan da kozmik alanlara doğru dışsal bir etkileşim kurmasının imkânsız olduğunu sanmıyorum. Böylece eğer rüyalarını dinlemeye istekliyse, hepimiz kozmosun içine işleriz. Onu basit bir makineden özgün bir insana dönüştürecek olan şey onun düşleridir. Bundan sonra, heybetli demir zırhını şangırdatarak çalımla gezmeyecektir; çünkü onun küçük kırallığının burada bir hükmü yoktur; tıpkı negatif iyonların alanı gibi uçarak daha yukarılara süzülecektir, tıpkı *Ubik* romanımda, kitapla aynı ismi taşıyan varlık gibi yaşamın kendisi olacak ve yaşam verecek ama ona belirli bir isim verilemediği için kendini hiçbir zaman tanımlayamayacaktır.

Örtüyü kaldırdığımızda –örneğin, doğrusal zamanda ilerlediğimizde ya da bir şekilde sabit kalırken doğrusal zaman ileri doğru hareket ettiğinde, artık hangi model daha doğru ise– çok çeşitli entelekyaları[19] olan bizlere sürekli işaretler gönderilir, bilgi verilir ve en önemlisi etrafımızı saran evrendeki duvarlarla daha az kısıtlanırız; bu bağlamda evrenin bütün kısımlarıyla uyum sağlarız. Bundan daha görkemli bir düzen yoktur: Entelekyanın bir temsilcisi olarak bu önceden belirlenmiş işaretleri, sadece bana ulaştığı zaman açıklamam gerektiğinin farkındayım ve her bir işaretin geleceği zamana –zamandaki yörüngeye– dair kontrolün tamamen evrenin ellerinde olduğunu da biliyorum... Bu, benimle çevrem arasındaki kopması imkânsız bağı fark etmemi sağlayan nefes kesici bir kavrayış.

İçimizde, bellek izlerinin işlendiği sistemler arasındaki tepkide ve her şeyden önce entelekyayı belirlemiş, hafızaya almış ve ardından da sistemin önünü kesmiş olan Ajans bu işaretin zaman çizgisinin neresinde

kısıtlamadan kurtulacağını tam bir kesinlikle bildiğini ima etmeye ilişkin sistemleri sırayla ateşleyen, biriken işaretlerde de böyle bir düzen vardır. Şans işin içine hiç girmez – tesadüflerin en sevimlisi evrenin büyük bir kurnazlıkla tasarlanmış olmasıdır.

Böceklerin açıkça daha değersiz türler olduğunu düşünerek kendi türümüzün onlardan ayrıldığını nasıl hayal edebildik, bunu bazen merak ediyorum. Ancak bizim de farklı bir yanımız var: Örneğin karıncalar aynı işaretle kısıtlamadan kurtulurlar, böylelikle aynı davranış ortaya çıkar; sanki sonsuza dek işin içine hep tek bir karınca giriyormuş gibidir. Ama biz, yani her birimiz eşsiz bir entelekya olduğumuz için, birbirine hiç benzemeyen dizilişlerdeki işaretleri alır ve bunlara birbirine hiç benzemeyen yollarla tepkiler veririz. Yine de karıncanın duyduğu ve bizi de ortak bir neşeyle canlandıran şey evrenin lisanıdır.

Romanlarımdaki malzemelerin çoğunu rüyalarımdan derlerim. Örneğin *Flow My Tears*'da romanın sonlarına doğru Felix Buchman'ın gördüğü güçlü rüya, at sırtındaki ihtiyar bilgeyle ilgilidir. Bu rüyayı romanı yazdığım sıralarda gerçekten görmüştüm. *Mars'ta Zaman Kayması* romanında o kadar çok rüya tecrübesine yer verdim ki, bugün okuduğumda bile onları ayırt edemiyorum.

U*bik* de aslında bir rüyaydı, daha doğrusu rüyalar dizisiydi. Bana kalırsa, dünya hakkında Sokrat öncesi felsefi düşüncelere dair güçlü motifler (bir isim vermek gerekirse, Empedokles'in fikirlerini söyleyebilirim) barındıran bir roman ve elbette yazdığım sırada bunlara âşina değildim. Radyo yayını geliştirilene dek, noosfer'in düşünce unsurlarını çok zayıf enerji formları halinde taşımış olması mümkün; bu nedenle noosfer'in enerji düzeyi sınırlarının dışına çıkıp kendine ait bir yaşam kurgulamıştır. Artık insanın bilgisinin pasif bir deposu olarak çalışmıyordu (yani Sümerlerin inandığı gibi bir "Bilgi Okyanusu" değildi) ama elektronik sinyallerimizdeki olağanüstü akım dalgalanmalarından ve bunların içindeki bilgi zengini materyallerden dolayı, muazzam genişlikteki bir eşiği geçmesi için ona güç verdik. Deyim yerindeyse, Philo[20] ve diğer antik çağ düşünürlerinin *Logos*[21] adını verdiği şeyi yeniden canlandırdık. Eğer varsayım doğru ise bundan sonra bilgi, beyinlerimizden bağımsız kolektif bir akılla birlikte hayat kazanmıştır. Yalnızca bizim bildiklerimizi bilmekle ve bir zamanlar bilinenleri hatırlamakla kalmaz, aynı zamanda kendine has çözümler de

üretmeyi başarır: Muazzam kapasiteli bir Yapay Zekâ sistemidir. Aradaki fark, "duyduğu" bir Beethoven senfonisini "hatırlayabilen" bir kasetçalarla sürekli yeni senfoniler yaratabilen bir başka kasetçalar arasındaki farklılık gibidir; yeryüzünde şimdi ve şimdiye kadar varolan bütün kitapları okumuş olan ve şimdi de kendi kitabını yazan gökteki kütüphanedir, geceleri onun hikâyeleri bize okunur. Yapılmakta Olan Büyük İşler'den oluşan büyüleyici öykü anlatılır.

Le Guin'in *Lathe of Heaven* romanıyla ilgili olarak Ian Watson'un *Science Fiction Studies* dergisine yazdığı makaleden bahsetmem gerektiğini düşünüyorum: Watson bu mükemmel yazısında BK yazınında şimdiye dek üretilmiş en dikkat çekici öyküye işaret etmektedir: Frederic Brown'ın *Astounding*'de yayımlanan öyküsü "The Waveries."[22] Bu öyküyü mutlaka okumalısınız. Okumazsanız çevrenizde var olmaya başlayan evreni anlayamadan ölüp gidersiniz. The Waveries, yaydığımız radyo dalgaları sayesinde Dünya'nın çekiciliğine kapılır ve faks mesajı haline dönüşür; bizim radyo sinyallerimize benzedikleri için ne olduğunu ilk başta pek idrak edemedik. *Lathe* hakkında Watson şunları söylemektedir:

Muhtemelen George (Orr) düşünde barışsever bir toplumun düşman bir topluluk tarafından istilasını görmüştü; yine de baskın ihtimal uzaylıların, savundukları gibi, "rüya zamanının parçası" olmaları, bütün kültürlerinin "kendini varlığın içinde düşleyen gerçeklik" şekli etrafında dönüp dolaşması, Frederic Brown'ın öyküsündeki Waveries gibi radyo dalgaları yerine yalnızca rüya dalgaları aracılığıyla Dünya'nın çekiciliğine kapılmış olmalarıdır [sf. 71-72].

Le Guin'in çalışmasındaki bu konu ve benim konum korkutucu şeyler gibi görülebilir. Peki ya rüyalar nedir? Başka yıldızlardan (mesela Bayan Le Guin'in romanındaki Aldebaran gibi gezegenlerden) dünyamıza gelen düş-evren varlıklar var mıdır? İnsanların gördüğü UFO'lar bu düş-evrendeki tuhaf yaratıkların transformatörleri veya dönüştürücüleri gibi hareket eden bilinçdışı zihinlerinin kurguladığı hologramlar mı?

Geçen yıl boyunca kafamda bir yerlerde telepatik iletişimin devam ettiğine işaret ediyormuş gibi görünen –"gibi görünen" kelimesini özellikle vurgulamak isterim– pek çok düş gördüm, ama Ornstein'ın arkadaşı Henry Korman'la konuştuktan sonra bunun aslında Martin Buber'ın I-and-Thou[23]

kitabındaki gibi bir diyaloğa danışan sağ ve sol beyin yarım kürelerim olduğunu düşündüm. Buna rağmen, rüya materyallerinin çoğu benim yaratma yeteneğimin çok daha ötesindeymiş gibi görünüyordu. Bir noktada Taoizm'deki yin ve yang gibi zıt çiftlerin birbirinin yerine geçtiği (ve daha çok da sevgiye karşı çekişme gibi Empedokles'in dünyanın diyalektik etkileşimine benzeyen), farklı yönlere dönen ikiz rotor halinde bana gösterilen karmaşık bir mühendislik prensibini kâğıda dökmem için bir deneme yapıldı. Ancak onların rüyamda bana gösterdikleri bu şey gerçek bir mühendislik ürünüydü; bana bir kalem gösterdiler ve, "Bu *senin çağında* bilinen bir prensipti," dediler. Ben bir kalem bulmak için koştururken, "Biliniyordu ama bir bodrum katına gömüldü ve orada da unutuldu," diye eklediler. İki rotor arasında kam yönünde hareket eden yüksek torklu zincir tahrikli karmaşık bir mekanizmaydı ama uyandığımda sistemin esasını bir türlü anlayamadım. Daha sonraki rüyalar deniz suyuna uyguladığımız ozmos işleminin bize sadece saf su değil, aynı zamanda bir enerji kaynağı da kazandırabileceğini daha anlaşılır hale getirdi. Ne yazık ki, bu türden bir malzemeyi sunmaya başladıklarında karşılarında yanlış bir adam duruyordu; bu konularda hiç eğitimim yoktu. Buna rağmen kaynak kitaplara 1000 dolar harcayıp bana gösterilen mekanizmanın ne olduğunu anlamaya çalıştım. Sonuçta şunu öğrendim: Bir tür yüksek ardıl izlem faktörüyle[24] ilgisi var, bu faktör bana gösterilen ikiz rotor sisteminde bir kusurdan bir avantaja dönüşüyor. Fren sistemine gerek yok, iki rotor da sürekli aynı hız vektöründe hareket ediyor, tork ise tahrikli bir kam zinciri tarafından aktarılmaktadır.

Bu açıklamayı sadece bilinçsizlik halimin hafızamdan, bilinçli dikkatimin ve ilgimin anlamadığı mühendislikle ilgili makaleleri okuduğunu veya Aldebaran gibi başka bir gezegenden gelen düş-evren varlıklar olduğunu göstermek için yapıyorum. Belki de kendi noosfer'lerini bizimkiyle birleştiriyorlardır, kim bilir? Belki de kötürüm, iç çürüten bir hastalığa yakalanmış, iki bin yıldan daha uzun bir zamandan beri hüküm süren kara kışın ortasında, sanç döngüsü içindeki fare misali çıkmaza girmiş bir gezegene yardım getiriyorlardır? Eğer yanlarında bahar mevsimini getiriyorlarsa, gelen kim olursa olsun onları ayakta karşılarım; *Ubik*'teki Joe Chip gibi soğuktan ve usançtan korkarım, yukarı doğru yükselen sonsuz merdivenleri aşındırırken, zalim birinin ya da yüzüne zalim bir maske takmış birinin yardım etmeden beni öylece izlediği sırada ölmekten ürkerim

– pasif bir seyirci gibi her şeyi seyreden empati yoksunu bir makine Harlan Ellison'ın[25] aklından hiç çıkmayan korkunun aynısıdır. Katilin kendisi (*Ubik*'te bu kişi Jory'dir) daha da korkunç olabilir, bu karakter görür ama yardım eli uzatmaz. Bana göre android kişilik, Harlan'a göre ise şeytani yarı-tanrı budur; onun varlığıyla ilgili bir düşünce ikimizin de tüylerini ürpertiyor. Düş-evren hakkında eğer gerçekten böyle bir toplum var ise, kim olurlarsa olsunlar, itici androidler değil her bakımdan insan olduklarını size söyleyebilirim. Gezegenimize, kirlenmiş ekosferimize, hatta belki de Birleşik Devletler'i, Portekiz'i, Yunanistan'ı pençesine alan zorba yönetimlere karşı bir yardım eli uzattılar ve bir gün Sovyet bloğundaki zorba iktidarı da devirecekler. Bahar mevsimi fikrinin esasını kavrarken hapishanenin demir kapsının açılışını, zavallı mahkûmların Beethoven'in *Fidelio*'sundaki gibi gün ışığına çıkışını düşünüyorum. Operadaki o an, güneşi görüyor ve sıcaklığını hissediyorlar. Nihayetine, özgürlük borusu çalarak yaşadıkları zulüm dolu hapishane yaşamının kalıcı olarak sona erdiğini duyuruyor; *dışarıdan gelen* yardım sonunda onlara ulaşmıştır.

Arada sırada birisi bilimkurgu yazarının yanına yaklaşır, bir sırrı biliyormuşçasına, deli bir gülüşle, "Yazdıklarınızın doğru olduğunu biliyorum, hepsi şifreli. Bütün BK yazarları onların şifre çözücüleri," diyerek sırıtır. Haliyle, "onların" kim olduğunu sorarım. Cevap hep aynıdır: "Bilirsiniz işte. Yukarıdakiler. Uzaylılar. Çoktandır yeryüzündeler ve sizin yazdıklarınızı kullanıyorlar. Bunu biliyorsunuz."

Belli belirsiz gülümserim ama bu tür olaylar hep keyfimi kaçırır. Yine de başıma sürekli gelir. Açıklamak hoşuma gitmiyor ama muhtemelen (1) telepati diye bir şey var; (2) CETI[26] projesinde yer alan dünyadışı varlıklarla telepati yoluyla iletişim gayet mantıklı bir fikir olabilir – elbette telepati ve ETI'lar[27] diye bir şey varsa. Aksi takdirde çalışmayan bir sistemle, gerçekte var olmayan birileriyle temas kurmaya çalışıyoruz demektir. En azından bu bizi uzunca bir süre meşgul edecektir. Ancak daha önce de ifade ettiğim bir enerji türü olarak zaman teorisini geliştiren Dr. Nikolai Kozyrev'in başkanlığını yaptığı bir Sovyet astronomi grubunun güneş sistemimiz *dâhilindeki* bir ETI'dan sinyaller aldığını şimdi anlıyorum. Eğer bu doğruysa –bu arada bizim halkımız da Sovyetlerin işi bitmiş uydularımızdan ve diğer uzay araçlarımızdan gelen içi boşalmış, bozuk ve işe yaramaz sinyalleri aldığını söylüyor– bu ETI varlıkların ya da ortak aklın Dünya'yı çevreliyormuş gibi görünen büyük plazmanın içinde

bulunduğu ve güneş patlamaları ve benzeri olaylarla ilgisinin olduğu ileri sürülebilir; elbette ben yine noosfer'le ilişkilendiriyorum. ETI ve TI[28] Bayan Le Guin'in *Lathe* hakkında yazdıklarıyla ciddi benzerlikler taşımaktadır. Her BK meraklısı bilir ki, benim çalışmalarım da benzer konularla ilgilidir... Böylelikle bıkıp usanmadan her BK yazarının önüne çıkıp, "Yazdıklarınız şifreli mesajlar..." vb. şeyler söyleyen çatlaklara makul olmaları için birkaç sinir bozucu işaret veriyorum. Doğrusu, özellikle düş halindeyken, bağımsız bir düşünme yetisine sahip ve kendi sonucumuz olan ve ETI'larla, bunların üçünün karışımıyla ve Tanrı bilir başka nelerle ilişkisi olan bir noosfer'in etkisi altında kalıyor olabiliriz. Bu Yaratıcı olmayabilir, ama Sonsuz Akıl'a olabildiğince yaklaştığımız bir şeydir. Merhametli olduğu açıktır, Maslow'un eğer doğa bizden hoşlanmasaydı bizi çoktan idam ederdi sözünü hatırlarsak, buradan doğadaki Sonsuz Noosfer fikrini ortaya çıkarırız.

Sıcakkanlı, nazik ve düşünceli olan insanoğlu belki de gerçekten bir makinedir. Bu nesnel yapılar, etrafımızdaki doğal nesneler ve özellikle de inşa ettiğimiz elektronik donanımlar, sinyal vericiler, mikrodalga aktarım istasyonları, uydular, otantik bir yaşamın üzerindeki bir perde olabilir; çünkü belki de bunlar mutlak Akıl'a daha bütünlüklü ve bizce anlaşılması güç bir şekilde bütünleşiyor olabilirler. Muhtemelen sadece biçimsizleştiren bir örtüyü değil, ardını da görüyoruz. Belki de gerçeğe en yakın tahmin şunu söylemektir: "Her şey aynı derecede hayat doludur, aynı derecede özgürdür, aynı ölçüde duyarlıdır; çünkü sadece canlı veya yarı ölü değildir, aksine her şeye rağmen *hayatta kalmaktadır*." Radyo sinyallerini bir verici yayınlar; sinyaller çok çeşitli bileşenlerin içinden geçer, değiştirilir ve gücü artırılır, dış hatları değişime uğrar, sesi azalır ve geri çevrilir... Biz ise, tıpkı bilim insanlarının radyoaktif nesneleri topladığı şu metal kollar gibi bir uzantıyız. Bizler Tanrı'nın şeyleri oradan oraya taşımak istediği zaman giydiği eldivenleriz. Bir sebepten dolayı, o, bu gerçeği böyle ele almayı tercih ediyor (bu kelime oyununu devam ettireceğim).

Bizler O'nun yarattığı, üzerine giydiği ve kullandığı, sonunda da gözden çıkardığı giysileriz. Aynı zamanda da üzerlerine belli bazı zırhları kuşanan belli bazı kelebekler üzerinde yanlış bir izlenim bırakmaya yarayan zırhlarız. Zırhın içinde kelebek ve kelebeğin içinde de başka bir gezegenden gelen bir sinyal duruyor. Hâlen yazmayı sürdürdüğüm romanda (belki de Düş Gören'in benim aracılığımla anlattığı ifadede) bu yıldızın adı

Albemuth. Bu fikir aklıma geldiğinde Bayan Le Guin'in *Lathe* romanını henüz okumamıştım ama o romanın okuyucuları engin bir ağ içindeki istasyonlar olduğumuzu ve bunun farkında olmadığımızı söylediğimde neyi kastettiğimi hemen anlayacaklardır.

Modern Sufilerin önde gelenlerinden olan İdris Şah'ın söylediği [tercüme ettiği] Rumi deyişini bir düşünelim: "İşçi atölyede gizlidir."

Pisagor ve Platon'un döneminden bu yana var olduğu bilinmeyen iki taraflı bir beyin eşitliğini kapsayan bir dünya görüşü keşfetmeye yönelik yeni bir yönteme herkesten önce Dr. Ornstein'ın öncülük ettiği gayet açık olduğundan geçenlerde bütün cesaretimi toplayıp kendisine yazdım. Hayranlarım arada sırada bana mektup yazarlar ve bu sırada elleri heyecandan titrer; ben Dr. Ornstein'a yazarken daktilom bile titriyordu. Mektubumun metnini buraya da alıyorum, bu metin, gerçeklik karşısında yanılsama kategorilerini Dr. Ornstein'ın yardımıyla nasıl açığa kavuşturduğumu anlatan ve yirmi yıllık çalışma ve çabalarıma net bir anlam kazandıran son açıklamadır:

Sayın Dr. Ornstein,

Kısa bir süre önce Bay Henry Korman ve Bay Tony Hiss'le tanıştım (Tony *The New Yorker* dergisi adına benimle söyleşi yapmak için gelmişti). Henry'yle Sufizm hakkında olağanüstü bir sohbet yaptım ve sizin iki taraflı beyin yarımküresinin denge eşitliğiyle ilgili öncü çalışmalarınıza karşı fanatik bir coşkunun sınırında duran hayranlığımdan söz ettim. Bu nedenle, onların sizi tanıdıklarını öğrenerek cesaretimi toplayıp size yazıyor ve soruyorum: Beynimin sağ yarım küresinin geliştiğini tecrübe ettiğimden bu yana bende ne gibi değişiklikler oldu? (Bu gelişimi esas itibariyle ortomoleküler vitaminler[29] ve yoğun meditasyon aracılığıyla gerçekleştirdim.)

Dr. Ornstein, size şunu anlatmak istiyorum; bu olay on ay önce meydana geldi ve o zamandan beri daha farklı bir insanım. Ancak bana daha olağanüstü gelen şeyin (ki bu konu hakkında da yazıyorum, ama roman şeklinde, adı *To Scare The Dead*) romanda yer verdiğim haliyle öncüllerinden bahsetmek istiyorum:

Modern dünya değer ve itkileri (para, güç ve prestij) sahibi sıradan bir Amerikan vatandaşı olan Nicholas Brady iki bin yıldır içinde uyuklayan bir varlığın yaşamına bir göz kırpmıştır. Bu varlığın adı Essene'dir, kendisine vaat edilen dirilişin gerçekleşeceğini bilerek ölmüştür; bunu biliyordu çünkü onun ve Qumran halkının diğer bireylerinin elinde bunun gerçekleşmesini kesin hale getiren bilimsel pratikler, ilaçlar ve gizli formüller vardı. Derken, başkahramanımız Nicholas Brady bir anda kendisinin bir eşinin daha var olduğunu anlar: Artık dünyevi mesleği ve hedefleriyle eski kendisi ve M.S. 45 dolaylarındaki Qumran Vadisi'nden gelen, kutsal değerleriyle kutsal bir adam olan ve "Demir Kent" gibi gördüğü dünyevi fiziksel dünyaya karşı mutlak bir muhalefet taşıyan Essene vardır. Qumran zihni Brady üzerinde egemenlik kurar ve bu Qumran insanı gibi başka kişilerin de dünyanın çeşitli yerlerinde hayata döndüğü açıkça belli olana kadar, Brady'yi bir dizi karmaşık olayın içine çeker.

Qumranlı kişiyle birlikte Kitab-ı Mukaddes üzerinde çalışan Brady, Yeniş Ahit'in şifreli bir metin olduğunu anlar. Qumranlı kişi bu şifreyi okuyabilmektedir. "İsa" aslında Zagreus-Zeus'tur, müritlerinin ihtiyaç halinde yararlandığı biri uysal, diğeri bütünüyle güçlü iki biçimi vardır.

Roman yapısına uygun olması için Thomas adını verdiğim Qumranlı kişi, zaman geçtikçe, bunların Parousia[30] yani Mahşer Günü olduğunu Brady'ye anlatır. Hazırlıklı olmak gerekir: Thomas ona kendisinin kutsallığını hatırlatarak kendini hazırlayacaktır. Thomas buna anamnesis adını verir. Thomas, Brady'yle arasında özel bir değer eşitliği geliştirir ama akıl almaz düzeyde cahil Brady, yani Erasmus adıyla bilinen varlık, içkin bir öğreti kaynağı olarak evrimleşir, o aslında dünyanın etrafını tam anlamıyla dolduran noosfer'deki bir istasyondur, öyle ki eğer noosfer'in farkına varırsanız, bilinçsizce değil bilinçli bir şekilde ondan faydalanabilirsiniz; bunlar ilk çağlarda da bilinen ve Delphi tapınağındaki Sibyl'lerin[31] faydalandığı "Bilgi Okyanusları"dır. Ancak, bu bir kılıftır çünkü Brady aslında Qumran insanlarının tanrısının efsanevi İsa değil, gerçekten de Zagreus olduğunu anlar ve bir araştırma yaparak Zagreus'un aslında Dionysos'un bir formu olduğunu öğrenir. Hıristiyanlık Dionysos'a tapınmanın son halidir, garip ve sevimli Orpheus figürü arıtılarak geliştirilmiştir. Tıpkı İsa gibi, Orpheus da sadece Dionysos toplumsallaştırıldığında gerçek hale gelir; burada başka bir ırkın, insan ırkının değil, ziyaretçi bir türün çocuğu olarak doğmuştur, Zagreus

halihazırda durgunluk döneminde olan "deliliğinin" üzerinde kademeli değişiklikler yapmayı öğrenmek zorunda kalmaktadır. Esas itibariyle, o, onun bir ifade aracı olarak bizi yeniden düzenlemek için bizimle birliktedir ve bunun MO'su[32] onun egemen olduğu varlığımızdır – ilk Hıristiyanların bulmaya çalıştığı ve düşmanları Romalılardan sakladıkları şey. Dionysos-Zagreus-Orpheus-İsa adı Roma ya da Washington D.C.'de olsa hep Demir Kent'e karşı savaştırıldılar; o bahar mevsiminin, yeni bir hayatın, küçük ve biçare yaratıkların tanrısıdır, o sevginin ve coşkunun tanrısıdır, aynı zamanda günlerce oturup bu roman üzerinde çalışan tanrıdır.

Ancak romanda Thomas şöyle der: "Kıyamet Günü, Yuhanna'nın Esinleme kitabında heyecanlı bir dille anlattığı zorbalığın yıkılış anı geldi. İsa-Zagreus birbiri ardına kendisini zapt ediyor; *o tekrar hayata döndü.*"

Kış mevsimi sırasında, şarabın, üzüm bağlarının ve bağ bozumunun tanrısı Dionysos'un uyuduğuna inanılırdı. Bilinirdi ki, ölüye ne kadar benzerse benzesin aslında hâlâ hayattadır (James Joyce'un *Finnegans Wake* romanında üzerine bira dökülen ölünün canlanması bunun en güzel anlatımıdır), fakat canlı olduğu hiç anlaşılmazdı. Sonra –ona inanların ve onu anlayanların beklediği gibi– tekrar doğardı. Müritleri bunun olacağını bilirdi; onlar bu sırrı öğrenmişti ("İşte! Sana bir sır vereceğim!"). Burada, Hıristiyanlığın da dâhil olduğu mistik inançlardan söz ediyoruz. İnsan kültürünün uzun kış mevsimi sırasında tanrımız uyuyordu (bu süre mevsimlerin yıllık döngüsüne eşit değildir, M.S. 45'ten başlayıp bugüne dek süren zihinsel kış mevsimine kadar sürmüştür); kışın ümitsizlik ve mağlubiyet karı (bizim durumumuzu ele alındığında siyasi karmaşa, moral bozukluğu, ekonomik çöküntü; gezegenimizin, dünyamızın ve kültürümüzün kış mevsimi) her şeyi sarıp sarmaladığında eğri büğrü, ihtiyar ve görünürde ölmüş gibi duran asma filizi yeni bir hayata adım atar ve tanrımız –sanılanın aksine dışarıda değil, içimizde– yeniden doğar. Kar örtüsü altında değil, beyinlerimizin sağ yarım kürelerinde uyuklamaktadır. Bekliyorduk ama neyi beklediğimizi bilmiyorduk. İşte, o an geldi. Bu gezegenimizin bahar mevsimi, bu mevsim daha derin ve daha önemli. Demirin soğuk zincirleri kırılıyor ama bunu sağlayan bir mucize. Karakterim Nicholas Brady gibi, beynimin sağ yarım küresinde dirilen Zagreus'u taşıyorum ve onun tanrısal bilgeliğini, kişiliğini, hayat enerjisini, yenilenmiş yaşamın tufanını hissettim; çevresinde gördüğü adaletsizliklerden, yalanlardan hiç hoşlanmadı ve, "Sevilen insanların

huzursuz etmediği gölgeli yeşilliklerin ortasında durur / Ormanın en küçükleri gözden uzakta yaşar," (Euripides) sözlerini hatırladı. Dr. Ornstein, size kış mevsimini sona erdirdiğiniz ve içimizde hâlâ uyuyan bahar mevsimine tekrar hayat verdiğiniz için de ayrıca teşekkür ederim.

Galiba halüsinasyon ve gerçeklik arasındaki kesin çizgi de bir tür halüsinasyon haline geldi ve belki de ben rüya tecrübelerimi gereğinden fazla ciddiye alıyorum. Ama şimdilerde daha fazla, örneğin Malay Yarımadası'ndaki Senoi Kabilesi[33] gibi, ilginç durumlar da karşımıza çıkıyor. (Bkz. Charles T. Tart'ın *Altered States of Consciousness* çalışmasında yer alan Kilton Stewart'ın "Dream Theory in Malaya" adlı makalesi.) Rüyalarımdan birinde bana "İsa" kelimesinin gerçek bir isim değil, bir neolojizm[34], bir şifre, olduğu söylendi; eski günlerde metni okuyanlar yani ezoterikler (muhtemelen Qumran halkı) "Zeus" ve "Zagreus" kelimelerinin "Jesus" (Lat. İsa anlamına gelir) kelimesinin işaret ettiği tam sayıda birleştiğini görmüşlerdi. Sanırım buna yer değiştirme şifresi adını veriyorlar. Normalde insan böyle rüyalara hatta rüya olduğu kadar gerçek de sayılabilecek, mesela başka bir şekilde elde edemeyeceğiniz kesin bilgileri size sunan bir Yapay Zekâ sistemi olabilecek düşlere pek itibar etmez. Ancak önceki gün bir kelimeyle ilgili imla kontrolü yapmak için dilbilgisi kitaplarımdan birini açtığımda dikkat çekecek kadar benzer şu yazılı metinlere rastladım: Birincisi, içinde kutsal metinlerimiz bulunduğu için hepimizin bildiği Yeni Ahit: ..." Davut'un kökü ve soyu Ben'im, parlak sabah yıldızı Ben'im." (Esinleme 22:16, İsa'nın kendini tasvir edişi.)

Ve diğeri ise,

Onundur,

Sürüsünü toplayıp kökleriyle beslediği bütün ağaçlar,

Sevinç Tanrısı Dionysos, kötülükten uzak yıldız,

Toplanmış meyvelerin ortasında parlayan yıldız

(Pindaros, Plutarch'ın en sevdiği dörtlüklerden biri,

M.Ö. 430 civarı.)

İsimler nedir? Bu sarhoşluk tanrısıdır, kutsal mantarı (John Allegro) ya da şarabı içine alır veya o kadar komik bir espri bulur ki, tıpkı şu fiziksel espriler üzerine kurulu sessiz komedi filmlerini seyrettiğiniz andaki gibi gülmek ve ağlamak için hiç sebebiniz kalmaz. Pindaros'un kısacık bir dörtlüğüne göre, bizim sürümüz ve ağaçlarımız var, bunların yanı sıra İsa'ya ait iki büyük sembole de sahibiz, bütün Batınilerin (gizli anlamları sadece seçilmiş kişilere öğreten mezheplere verilen isim) onu bu isimlerle tanısa da onun gizli iki terimi daha var: kök ve yıldız.

"**K**ök ve yıldız" referansı ilke ve son anlamına gelen "Ben Alfa ve Omega'yım," zaman kapsamının uzay kapsamına eşdeğer görülebilir. Bu nedenle "kök ve yıldız" şuna işaret eder: Ben yukarıdaki dünyevi âlemden ve aşağıdaki yıldızlı cennetten geliyorum. Ama bu parlak sabahyıldızında başka bir şey görüyorum. Sanırım, "İnsanlığın baharının geldiğini anlatan işaret başka bir yıldızdan geliyor," diyordu. Dostlarımız var ve bu dostlarımız ETI'lar ve O'nun bize dediği gibi bu parlak sabahyıldızı aslında sevginin yıldızıdır.

1- İnsan biçimcilik, insan niteliklerinin başka bir varlığa atfedilmesi. Hayvanlar, cansız varlıklar, doğa güçleri ve çok ve tek tanrılı dinlerdeki tanrılar, melekler, şeytanlar veya cinler ve daha başka kavramlar, antropomorfizm konusu olabilir.

Eski Yunan dinlerinde antropomorfizm, Homeros ve Hesiodos'un tanrıları insan gibi anlatmasıyla başladı. Buna karşılık, pek çok Eski Yunan düşünürü, yurttaşlarının dini görüşlerine karşı çıktı, antropomorfizmi eleştirdi, soyut tek tanrılı inancı savundu. Mesela Aristo'nun Fizik kitabındaki ilk unsur, hiçbir insani özellik taşımaz.

Musevilik, İslam, Bahailik, Tanrı'nın antropomorfik düşünülmesine karşı çıkan dinlerdendir. İslam kelamcıları antropomorfizmi müşebbihe olarak isimlendirirler ve bunu putperestlikle eş sayarlar. Kur'an ve hadislerde geçen antropomorfik anlatımlar ise mecaz olarak değerlendirilir. Yine de İslamda Tanrı'nın bazı isim veya fiilleri insansı etkilerden kurtulamaz. Tanrı intikam alır, beddua eder, sabreder, yemin eder, hikâye anlatır, dostlar ve düşmanlar edinir vs.

2- Tropizm. (ç. n.)

3- Distopya. (ç. n.)

4- (Fr.) Ağızdan çıkan ses. (ç. n.)

5- Blue Box: Bedava telefon hatlarına verilen isimdir. 1990’lı yıllardan önce 2600-2400 hz. frekanslarında sinyal gönderip hat almayı ve bedava görüşme yapmayı mümkün kılan sistem.

6- (İng.) Monoamine Oxidase Inhibitor. Antidepresan ilaçlarda bulunan, serotonin ve dopamin salgılanmasını artırmaya yardımcı olan madde. (ç. n.)

7- Ölü İsa’yı kucağında taşıyan Meryem heykeli. (ç. n.)

8- Yapılan etkiye otomatik tepki verebilen cihazlar için kullanılan terim. (ç. n.)

9- Sefer Yetsirah. Yaradılış Kitabı. Büyü ve kozmik inanç öğeleri barındırır. Yahudi inancının en eski metni olarak kabul edilir. (ç. n.)

10- Johannes Scotus Erigena. İrlandalı Ortaçağ düşünürü. Hıristiyanlık ile Antik Yunan ve Platon Felsefesi arasında ilişki kuran çalışmaları vardır. (ç. n.)

11- İsa'dan sonra 205-270 yılları arasında yaşayan filozof. Felsefe tarihinin en önemli mistik düşünürlerindendir. Tek olan ile akıl arasında ayrım yaparken her ikisini de tanrısal olarak tanımlamıştır. Felsefede yeni bir çağın öncülerindendir. Arap yarımadasında "Şeyh-i Yunanî" adıyla da bilinir. (ç. n.)

12- Dr. Charles T. Tart (1937-). Bilincin doğası ve özellikle de bilincin değişikliğe uğramış halleri konusunda çalışmalar yapan Amerikalı psikolog. *Altered States of Consciousness* (1969) ve *Transpersonal Psychologies* (1975) konulu çalışmaları modern psikolojinin temel metinleri olarak kabul edilmektedir. (ç. n.)

13- 1705-1780 yıllarında yaşamış olan tıp profesörü. Özellikle zihin ve beden ilişkisi üzerine çalışmalar yapmıştır. (ç. n.)

14- Kıyametten Sonra. Dr. Bloodmoney'deki Karakter Sistemleri. (ç. n.)

15- Pierre Teilhard de Chardin (1881-1955). Paleontoloji ve jeoloji alanında çalışmalar yapan Fransız Cizvit Rahibi. Pekin Adamı'nın keşif çalışmalarında da yer almıştır. Evrenin evrimleşmeye başlamak için ulaştığı maksimum karmaşıklık ve bilinçlilik düzeyi olan Omega Noktası kavramını ve Vladimir Vernadsky'yle birlikte çalışarak noosphere düşüncesini ortaya atmıştır. Fikirleri özellikle Katolik Kilisesi tarafından tepkiyle karşılanmış ve çalışmalarının basılması engellenmeye çalışılmıştır. (ç. n.)

16- Noosphere. Evrim ve bilinç kayıtlarının tutulduğu düşünülen muhtemel katman. İnsan Düşüncesi Katmanı anlamına gelir. Vladimir Vernadsky ve Pierre Teilhard de Chardin tarafından geliştirilmiştir. Yeryüzünün gelişiminde maddenin oluşumu (geosfer) ve biyolojik yaşam (biyosfer) sonrasındaki üçüncü aşamadır. Vernadsky'ye göre insanlar bu aşamada nükleer çalışmalar sayesinde maddeleri değişime uğratarak kendilerine kaynak yaratmayı başarabilmektedir. (ç. n.)

17- Tek Tanrı fikrini ilk kez dile getiren Antik Çağ düşünürü. (ç. n.)

18- (Yun.) Mutlak akıl. Bilgece konuşma ve söylenenleri kavrama yetisi. (ç. n.)

19- Enthelechy, entelekya. Aristoteles’e göre her bireyin ulaşacağı kendine özgü olgunluk derecesi. Modern felsefi sistemlerin çoğunda bireyi kendisini gerçekleştirmeye iten ve bu konuda onu destekleyen yaşamsal öneme sahip bir güç olarak tanımlamaktadır. (ç. n.)

20- Philo (M.Ö. 50-M.S. 20). İskenderiyeli Philo adıyla da bilinen Musevi Helenistik Çağ düşünürüdür. Yahudi inancı ile Platon felsefesini alegoriler kullanarak bütünleştirmeye çalışmıştır. (ç. n.)

21- Dünyayı yöneten akıl, anlam ve kavrama yeteneklerinin hepsi. Herakleitos’a göre değişmeden kalan tek şey. (ç. n.)

22- (İng.) Titreşimler, titreşenler, dalgalar. (ç. n.)

23- Martin Buber. Teolog, filozof ve anarşist Yahudi düşünür. Sosyalist etkiler taşıyan diyalog felsefesi varoluşçu psikoterapinin gelişimine önemli katkılarda bulunmuştur. Düşünürün "Ich und Du" (Ben ve Sen: Tanrı Nedir? adıyla Türkçeye çevrilmiştir) isimli 1923 tarihli kitabı insanlarla, tanrıyla ve doğayla kurduğumuz diyaloglarımızın tecrübe ettiğimiz gerçeklikleri nasıl etkilediğini anlatır. (ç. n.)

24- Hysteresis, Histerezis. Bir sisteminin durumunun, etken parametrelerde meydana gelen ani değişikliklere birdenbire tepki vermemesi, sistemin yakın geçmişteki durumuna duyarlı olmasıdır. Bazen istenen bazen de istenmeyen bir etkidir; mesela trafolarda enerji kaybına neden olurlarken sabit disklere, kasetlere bilgi depolayabilmemizi sağlar.(ç. n.)

25- ABDli bilimkurgu yazarı. Öykülerinde makinelerin egemen olduğu dünyadaki yaşamı anlatır. (ç. n.)

26- Communication with Extra-Terrestrial Intelligence. Dünya Dışında Yaşayan Akıllı Canlılarla İletişim Projesi. Sonraları daha bilimsel bir temele oturtulması için SETI (Search for Extra Terrestrial Intelligence) yani Dünya Dışı Zeki Varlıkları Araştırma Projesi adını almıştır. İlk çalışmalar 1960 yılında ABD'de Cornell Üniversitesi'nde başlamış daha sonra hükümet desteği yerine özel fonlarla yürütülmeye çalışılmıştır. Özellikle Carl Sagan'ın öncülüğündeki çalışmaları kamuoyunda bilinmektedir.(ç. n.)

27- Extra-Terrestrial Intelligence. Dünya Dışında Yaşayan Akıllı Canlılar. (ç. n.)

28- Terrestrial Intelligence. Dünya’da Yaşayan Zeki Canlılar. (ç. n.)

29- Koruyucu hekimlikte doğru miktarda ve doğru beslenme alışkanlıkları kullanıldığı zaman bağışıklık sistemini güçlendirdiği sanılan vitamin diyetidir. (ç. n.)

30- Hazreti İsa'nın dünyaya tekrar gelişini anlatan Yunanca kökenli kelimedir. (ç. n.)

31- Yunan Mitolojisi’ndeki kâhin kadınlar. (ç. n.)

32- Modus Operandi. Yöntem. (ç. n.)

33- Malay Yarımadası'nda ve modern dünyanın ilkel (!) diye adlandırdığı yerde toplum. Tüm bireylerinin huzur içinde yaşadığı, yiyecek ve toprağın paylaşıldığı bu topluluğun mutluluğu kültürlerini lüsid rüyalar üzerinde temellendirmelerinden kaynaklandığı ortaya konmuştur. Araştırmacılar Senoi halkının sergilediği psikolojik olgunluk ve dengeyi lüsid rüyalar konusundaki beceri ve tecrübelerine bağlamaktadır. (ç. n.)

34- Kelime uydurma. (ç. n.)

***1-** Jameson’ın uyuşturucuları ve şizofreniyi yazıdaki haliyle kastedip benimle ilişkilendirmediğini umarım.